

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 15 April, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

Herr Wærn, Carl Fredrik, yttrade: Jag får tillkännagifva, att Herr Oscar Ekman till följd af ögoninflammation är förbindrad att i dag infinna sig i Kammaren.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 15 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel; och

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition och väckt enskild motion angående vissa eftergifter i fråga om det åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkningbolag af staten beviljade låneunderstöd å 2,000,000 kronor; äfvensom

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 7, angående Herr Rääfs motion om aflåtande af likformighet i afseende på läroböcker vid undervisningen i statens läroverk;

N:o 8, i anledning af väckt motion om åvägabringande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att till Sverige destinerade fartyg, som nödgas undergå karantän, måtte befrias från åtskilliga deraf föranledda utgifter; samt

N:o 9, i anledning af väckt fråga om utverkande på diplomatisk väg af hemortsrätt i Danmark och Tyskland åt svenskar, hvilka under en viss längre tid oförvitligen försörjt sig sjelfva.

Föredrogs ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, N:o 136, med delgifning af nämnda Kammares beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 13, rörande de enskilda högre skolorna för qvinlig ungdom.

Friherre De Geer af Finspång: Jag anhåller, att detta Andra Kammarens beslut måtte remitteras till ett Tillfälligt Utskott.

Denna hemställan bifölls, hvarefter på framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att ifrågakvarande ärende skulle öfverlemnas till behandling af Första Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Herr *Lindahl* uppläste en motion, N:o 61, om ändring af §§ 33 och 35 i den af Kongl. Maj:t föreslagna förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Denna motion bordlades.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 11 innevarande April bordlagda memorial N:o 26, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 11 i denna månad bordlagda utlåtanden N:is 27 och 28.

*Om tiden för
afgörande af
två utlåtanden
ang. grund-
skatter samt
rustnings- och
roterings-
besvärerna.*

Herr Bergström: Jag tillåter mig hemställa, att Kammaren skulle besluta, att Stats-Utskottets utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter äfvensom inom Riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen, samt Stats-Utskottets utlåtande N:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna äfvensom inom Riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen, skola till afgörande företagas vid det sammanträde, som infaller näst efter det båda Kamrarne med anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny värnpligtslag fattat samstämmade beslut, eller ock frågan förfallit.

Herr Hallenborg: Jag kan icke inse att någon praktisk fördel skulle vinnas derigenom, att Kammaren skulle gå in på det förslag, som nu är framställt. Dessa frågor, som vi nu skola behandla, äro så sammanbundna att, de må afgöras hvilken tid som helst, resultatet i alla fall blir sådant, att de blifva beroende af hvarandra. Att då uppskjuta deras behandling till längre fram, kan icke åstadkomma annat än ett förlängande af tiden för Riksdagens sammanvaro, hvilket icke kan lända till något gagn, hvarför jag anhåller, att Kammaren icke måtte bifalla hvad Herr Bergström nu har föreslagit.

Herr vice Talmannen: För min del ber jag att få instämma i Herr Bergströms förslag och tillägger, att detta från min sida icke innebär någon fiendtlighet mot de Kongl. propositionerna och ännu

mindre mot åtgärderna för ordnandet af grundskattefrågan. Jag för- Om tiden för
 enar mig i denna hemställan hufvudsakligen därför, att Kammaren afgörande af
 icke kan veta hvad den skall besluta i fråga om indelningsverket eller två utlåtanden
 grundskatterna, förrän Kongl. Maj:ts proposition om värnpligtslagen ang. grund-
 blifvit bringad till ett verkligt afgörande. Det beror helt och hållet skatter samt
 på, om denna lag bifalles oförändrad, eller om möjligen Kamrarne i rustnings- och
 afseende derpå stanna i sammanstående men från den Kongl. roterings-
 propositionen afvikande beslut, hvad betydelse den Kongl. propositionen besvären.
 må hafva med afseende på de eftergifter, som böra göras; och slut- (Forts.)
 ligen om denna Kongl. proposition, hvilken Lag-Utskottet har be-
 handlat, skulle af Riksdagen afslås eller förfalla i följd af olika beslut
 mellan de båda Kamrarne, så afskär man all möjlighet att i afseende
 på grundskatterna fatta något beslut, om man föredrager Stats-Utskot-
 tets utlåtande angående de ifrågavarande Kongl. propositionerna omedel-
 bart efter Lag-Utskottets utlåtande i fråga om värnpligtslagen. Det
 är således för hela frågans rätta behandling, för möjligheten att komma
 till ett resultat, hurudant det än må utfalla, alldeles nödvändigt att
 icke i afseende på eftergifter af grundskatterna binda sig, förrän man
 vet, huru det gått med värnpligtslagen.

Friherre Klinekowström: I denna fråga ber jag att i allo få förena mig med Herr Hallenborg om förkastande af det förslag, som nu blifvit gjordt att uppskjuta frågorna rörande grundskatternas afskrifning och indelningsverket. Att frågan, som man säger, redan har kört fast i porten, det var att förmoda, när icke Riksdagen, såsom den hade bort, remitterat så väl beväringsslagen som frågan om afskrifning af grundskatterna och indelningsverket till ett *särskildt* Utskott, som kunnat behandla dessa frågor samfäldt, hvarigenom de hade blifvit riktigt behandlade; i stället för att de nu hafva blifvit endast *delvis* behandlade, nemligen rörande den rättsliga sidan af saken. Jag kan icke vara med om att nu uppskjuta dessa två viktiga propositioner om grundskatterna och indelningsverket till en aflägsen framtid. Ty, mine herrar, innan beväringsslagen blifvit af Lag-Utskottet å nyo behandlad, för sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut, af Utskottet å nyo remitterad till Kamrarne och der kanske i långa diskussioner åter behandlad, har en alltför lång tid åtgått, då man besinnar, att vi icke hafva mer än en månad qvar af Riksdagens sammanvaro. Under sådana förhållanden synes det mig vara mycket bättre att behandla dessa propositioner, som ligga på Kammarens bord, i enlighet med föredragningslistan och icke göra något bemödande att fiska i grumligt vatten; ty det kan icke i något hänseende lända frågorna till något gagn, hvarför jag föreslår, att de måtte behandlas, på sätt Herr Hallenborg har hemställt, och icke uppskjutas till en aflägsen framtid.

Herr Carlson, Fredrik: För min del förenar jag mig i förevarande fråga äfvenledes med Herr Hallenborg. Jag kan icke finna de skäl, som gifvits för att vi skulle vidtaga en sådan åtgärd, som af den förste talaren blifvit föreslagen, vara tillräckliga. Enligt mitt förmenande utgöra regeringens förslag om värnpligt och tillika om

Om tiden för nedläggning af två utlåtanden ang. grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvären. (Forts.)

nedläggning å rustnings- och roteringsbesvären tillsammans ett helt, och jag anser därför, att båda Kamrarne hvar för sig också böra på det sättet behandla dem, samt att i följd deraf denna Kammare, när den har behandlat förslaget om värnpligtslagen, äfven bör behandla förslagen om grundskatterna och indelningsverket i den ordning de hafva inkommit. I afseende på det samband, som eger rum mellan frågorna, synes det mig vara tillfyllestgörande hvad Stats-Utskottet har föreslagit i ingressen till sitt utlåtande N:o 27, nemligen: »att Riksdagen, för den händelse att Kamrarne i anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda förslag med samstämmande beslut antaga ny värnpligtslag samt under förutsättning af motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbesvären måtte besluta» hvad Utskottet har föreslagit. När detta är föreslaget, så synes det mig icke vara någon fara vid att företaga värnpligtslagen. Kommer icke värnpligtslagen till stånd, då komma icke heller nu vid denna riksdag några nedläggningar i grundskatterna eller någon förändring i afseende på rustnings- och roteringsbesvären att ega rum. Enligt mitt förmenande utgöra, som sagdt, ifrågavarande Kongl. propositioner, öfver hvilka olika Utskott afgifvit sina utlåtanden, ett helt. Det ligger i sakens natur att den ena måste behandlas först och derefter den andra. Men för min del anser jag att Kamraren bör besluta och framlägga sina åsigt i båda frågorna omedelbart efter hvarandra eller i den ordning de hafva inkommit. Jag tillstyrker således, att de ifrågavarande utlåtandena måtte upptagas till behandling i den ordning de på föredragningslistan äro uppförda.

Herr Björnstjerna: Det är ju en allmänt känd sak, att dessa förslag blifvit af Kongl. Maj:t sammanbundna, så att man vet, att för att få det ena, måste man antaga det andra. Det är alldeles icke för att upplösa detta samband mellan frågorna, som Herr Bergströms förslag har blifvit väckt, utan just för att förverkliga det, som den siste talaren yttrade, eller att man bör behandla den ena frågan först och den andra efteråt. Det är just detta, som vi önska att man måtte göra. Hvad den ökade tidsutdrägt beträffar, som man har framhållit såsom så hotande, så föreställer jag mig, att den icke blir af någon betydelse. Skulle så lyckligt vara, att Kamrarne i dag stanna i samma beslut rörande värnpligtslagen, då kunna vi ju redan i morgon företaga de andra förslagen, så att i det fallet blir ingen tidsutdrägt. Skulle åter Kamrarne stanna i olika beslut, så får Lag-Utskottet antingen sammanjemka meningarne, för så vidt detta är möjligt, eller ock förklara, att Utskottet icke har kunnat sammanjemka dem, och det kan säkerligen Utskottet göra på en förmiddag, hvartill visserligen kommer ett par dagar för bordläggning — detta är nu hela tidsutdräkten. Men hvilken tid tager det icke, om vi skola underkasta de två andra förslagen en lång och obehaglig debatt, som, då dessa förslag i alla händelser måste falla, om värnpligtslagen faller, kunde i så fall inbesparas. För min del föreställer jag mig således, att man skulle bespara sig både arbete och obehag genom att antaga det af Herr Bergström nu väckta förslaget, hvilket jag på det varmaste tillstyrker.

Jag får tillägga, att utan tvifvel många ledamöter i denna Kammare finnas, som vilja antaga värnpligtslagen, men som högst ogerna

medgifva den ifrågasatta afskrifningen af grundskatterna, ehuru de skulle kunna göra äfven detta medgifvande mot visshet att få en ny värnpligtslag. Vill man nu tvinga dessa att medgifva afskrifningen, innan man vet, om man får en värnpligtslag? Det kan mycket väl hända, att just för den önskade utgången af afskrifningsfrågan det vore mycket lyckligare, om denna fråga blir uppskjuten, ty är man viss på att man får en värnpligtslag, som man kan vara belåten med, då kan man möjligen medgifva en sådan orättvisa, som jag, för min del åtminstone, anser att denna afskrifning af 30 procent på grundskatterna är. Men icke kan man göra ett sådant medgifvande med den nästan säkra utsigten att det icke skall leda till målet, utan endast innebära ett öfvergifvande af den ståndpunkt, på hvilken Första Kammaren hittills alltid stått gent emot denna fråga.

Om tiden för afgörande af två utlåtanden ang. grundskatter samt trustnings- och roteringsbesvären.
(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Om förevarande frågor vore sådana, att hvardera Kammarens beslut vid första behandlingen vore definitivt afgörande, då vore det likgiltigt, i hvilken ordning de förekomme. Men nu kan icke nekas, att de fleste motse att med afseende på värnpligtslagen begge Kamrarne skola stanna vid olika beslut, och att således försök till en sammanjemkning skall ega rum. Då nu jag och flere med mig önska framgång åt Kongl. Maj:ts förslag, men icke vilja hafva något sämre än detta förslag angående värnpligten, så är det ju klart, att vår votering, med afseende på afskrifningen, blir beroende på den utgång frågan om värnpligten får. Det är den ståndpunkten, som jag och många med mig hafva intagit, och då är det också nödvändigt för dem, som önska framgång åt förslagen, att först få den ena frågan definitivt afgjord, innan man kommer till den andra. Ty om vi stanna i olika uppfattning om värnpligtslagen, och en sammanjemkning förestår, hvars resultat dock icke är känt, men som *kan* blifva dåligt nog, så ser jag mig från första stund nödsakad att säga nej till afskrifningen, hvilket jag icke vill göra, om värnpligtslagen går igenom oförändrad. Jag tror således, att äfven från deras synpunkt, som hafva en olika uppfattning än jag härutinnan, det vore klokast att få värnpligtsfrågan afgjord, innan förslaget om afskrifningen upptages till behandling, och att således det af Herr Bergström väckta förslaget antages.

Herr Stjernspetz: Det är icke mer än tre dagar sedan, eller vid senaste plenum i denna Kammare, under behandlingen af frågan om den kommunala rösträtten, en motsidans talare tillvitade mig och äfven andra ledamöter för det vi ville fästa något afseende äfven på Andra Kammarens önsknings och beslut. Det är därför med en berättigad förvåning jag erfar, att nu, då fosterlandets vigtigaste frågor föreligga till afgörande, ett förslag kan framläggas af samme personer i syfte att Första Kammaren skulle krypa bakom för att afvakta hvad Medkammaren gör. Om någonsin ett kraftigt och enhälligt beslut fordras, så är det väl just vid afgörandet af de frågor, som nu föreligga, och om någonsin Första Kammaren vill häfda sin värdighet och sitt oberoende, så bör det väl ske just i detta fall. I en liten fråga kan jag fästa afseende på hvad Medkammaren beslutar, men i dessa

Om tiden för stora frågor anser jag, att Första Kammaren bör fatta sitt beslut all-
 afgörande af deles oberoende af Andra Kammarens uppfattning, ty i motsatt fall
 två utlåtanden, ang. grundskatter samt rustnings- och rotteringsbesvären.
 Carlsons nyss uttryckta begäran, att de Kongl. propositionerna måtte
 omedelbart få följa efter hvarandra i den ordning de inkommit.

(Forts.)

Herr vice Talmannen: Om man anser, att Första Kammaren bäst bevarar sin värdighet och sitt oberoende genom att icke fästa det ringaste afseende på Medkammaren och följaktligen icke heller söka att medverka till att ett resultat uppnås, om en meningsskiljaktighet uppstår, som likväl kan sammanjemkas, då är det gifvet, att det vore bäst att låta frågorna förekomma i den ordning de å föredragningslistan finnas upptagna och att icke fatta något annat beslut. Men om man verkligen vill, att något resultat skall åstadkommas, då är det utan tvifvel vida bättre, att man vid behandlingen af frågan om eftergifvande af grundskatter och indelningsverk vet hvad som är beslutadt med afseende på värnpligtslagen, än att man icke vet det, och detta just därför att dessa frågor äro med hvarandra sammanbundna så väl i de Kongl. propositionerna som i följd af den tradition, som 1873 års skrifvelse efterlemnadt och ännu lefver i representationens medvetande. Om Riksdagens båda Kamrar antaga värnpligtslagen, sådan den föreligger i den Kongl. propositionen, så är jag fullkomligt öfvertygad, att denna Kammare skall bifalla de af Kongl. Maj:t föreslagna eftergifterna i afseende på rustnings- och rotteringsbesvären och grundskatterna, om också många ledamöter skola göra det med uppoffrande af sina åsikter. Men om Kamrarna icke stanna i sammanstående beslut, så hemställer jag, om det kan vara lämpligt, att denna Kammare beslutar de föreslagna eftergifterna i afseende på rustnings- och rotteringsbesvären och grundskatterna, hvilka ju, med undantag af ingressen, komma att beslutas äfven af Andra Kammaren, och att följaktligen de båda Kamrarnes sammanstående beslut i denna fråga föreligga, då det möjligen kan blifva fråga om att sammanjemka olika beslut i afseende på värnpligtslagens bestämmelser. Ty jag för min del åtminstone förklarar öppet, att, om icke någon jemkning kan ske i afseende på nedsättningen af grundskatterna, om t. ex. tionden icke kan undantagas från den föreslagna eftergiften, då kommer jag aldrig att understödja ändring af ett enda jota i Lag-Utskottets förslag till värnpligtslag. Villkoret för att någon sammanjemkning skall kunna ske är således, enligt mitt förmenande, att sammanjemkningen äfven skall kunna omfatta en jemkning i de föreslagna eftergifterna å grundskatterna. Om slutligen icke sammanstående beslut komma att fattas, eller om frågan förfaller genom rent afslag i den ena Kammaren, så vill jag upptaga en af de motioner, som blifvit framlagda i afseende på lindring i grundskatterna och ordnande af grundskatteförhållandena. Ty, enligt mitt förmenande, vore ett ordnande af dessa skatter det enda lämpliga, enär man då skulle bibehålla sjelfva grundskatterna, ehuru modifierade; men en sådan möjlighet är alldeles omintetgjord, derest man en gång godkänt Stats-Utskottets betänkande i ämnet. Jag hoppas att jag, med hvad jag nu har yttrat, har visat, att det i mitt yrkande icke ligger något

fiendtligt mot sjelfva saken, utan är det tvärt om helt och hållet af intresse att åstadkomma en lösning eller åtminstone ett steg i riktningen mot en lösning som jag förenar mig med Herr Bergström i det af honom väckta förslaget.

Om tiden för afgörande af två utlåtanden ang. grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvärerna.
(Forts.)

Herr Anderson, Albert: Då Stats-Utskottet hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition angående lindring i grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvärerna under den förutsättning, att Kamrarne fatta sammanstämmande beslut i fråga om värnpligtslagen; då jag anser det otvifvelaktigt, att Kamrarne vid behandlingen af dessa frågor skola godkänna denna förutsättning; och då det är alldeles klart, att Första Kammarne har sitt ord med i fråga om värnpligtslagen och dess bestämmelser och der kan handla sjelfständigt, så kan jag, för min del, icke finna, att något skäl förefinnes till uppskof med behandlingen af frågan om lindringarne. Om deremot Kammarne först behandlar frågan om värnpligtslagen och sedermera frågan om lindringarne i vanlig ordning, så har Kammarne derigenom fullkomligt tydligt tillkännagifvit sin ståndpunkt i frågan. På denna grund förenar jag mig med de ledamöter af Kammarne, hvilka hafva yrkat, att Stats-Utskottets utlåtanden angående nedsättning i grundskatterna och angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna må föredragas i den ordning de till Kammarne hafva inkommit.

Herr Reuterswärd: Alla de, som i likhet med mig önska framgång åt så väl Kongl. Maj:ts proposition rörande värnpligtslagen som propositionerna om nedsättning i grundskatterna och lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna, tror jag handla klokast, om de antaga det förslag till föredragningsätt, som af Herr Bergström blifvit framställt, ty säkert är att, om frågorna föredragas på sätt andra talare yrkat, nemligen i den ordning de förekomma på föredragningslistan, så skulle tveksamheten inom Kammarne rörande grundskatteafskrifningarna blifva så stor, att man må hända icke skulle få den frågan löst, i fall icke den nu föreliggande frågan först vore definitivt afgjord. En ärad talare och ledamot af Stats-Utskottet nämnde nyss att, då Kongl. Maj:t sammanbundit dessa frågor, de också af Kamrarne måste behandlas såsom ett helt för sig, men att detta icke varit Riksdagens uppfattning visas bäst deraf, att den skickat frågorna till olika Utskott. Hade Riksdagen haft samma uppfattning som den ärade talaren, hade Riksdagen hänvisat frågorna till Särskildt Utskott, men då så icke skett, anser jag det vara riktigast att hvar fråga blir slutligen behandlad för sig. Man vet då hvad man har att rätta sig efter. Jag anhåller om bifall till Herr Bergströms förslag.

Herr Carlsson, Fredrik: Jag vågar säga, i likhet med en föregående talare, att jag äfven är varmt intresserad för lösningen af dessa frågor. Jag vet för närvarande icke några, som ligga närmare att öfva inflytelse på framtiden. Men jag ber att få göra en invändning mot det sista påståendet af den talare, som nyss hade ordet, nemligen att Riksdagen, derigenom att den hänvisat dessa olika propositioner till tvenne olika Utskott, skulle hafva uttalat den åsigt, att de icke hörde tillsam-

Om tiden för afgörande af de två utlåtanden ang. grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvärerna. (Forts.)

mans; tvärt om har ju förutsättningen om ett närmare samband mellan de båda frågorna blifvit så klart uttalad i Stats-Utskottets utlåtande, som den gerna kan uttalas. Detta samband kan väl icke upplösas derigenom att man icke velat bilda ett särskildt Utskott, en åsigt som enligt mitt förmenande hade sin grund deri, att dessa frågor så ofta blifvit behandlade af särskilda Utskott, att de numera äro för de flesta ledamöter af Kamrarne rätt väl bekanta; vid hvilket förhållande man icke velat vidtaga den ovanliga åtgärden att åter upprätta ett särskildt Utskott. För min del har jag redan yttrat, att jag anser Kammaren böra uttala sin åsigt i frågan i dess helhet, och enligt mitt förmenande vore det bäst, att värnpligtslagen, sådan den af Lag-Utskottet föreslagits, blifver af Kammaren bifallen, och likaså att Kammaren beslutar i enlighet med Stats-Utskottets förslag, såsom också de fleste ledamöter af denna Kammare, hvilka här yttrat sig, föreslagit. Skulle man nu inlåta sig på en närmare diskussion angående grunderna för den föreslagna afskrifningen af grundskatterna och lindringen af rustnings- och roteringsbesvärerna eller särskilda delar af dessa förslag, så synes mig detta vara för tidigt och icke tillhöra denna diskussion. Kammaren har enligt min tanke sin fulla handlingsfrihet att, i ett senare skede, fatta det beslut, som den anser vara lämpligt och nyttigt. Kammaren har nemligen denna handlingsfrihet, när, i händelse det blefve en sammanjemkning af Lag-Utskottet mellan Kamrarnes olika beslut i afseende på värnpligtslagen, detta sammanjemkningsförslag inkommer, och, i fall Kamrarne då icke fatta beslut i öfverensstämmelse med sammanjemkningsförslaget, är det enligt Stats-Utskottets förutsättning klart hvad deraf blir följden. Huru jag än betraktar frågan, synes mig det rätta vara, att saken får hafva sin vanliga gång, och att dessa utlåtanden, som nu föredragits och andra gången bordlagts, också måtte få i sin ordning till afgörande förekomma.

Herr Lindhagen: Af det gängse förfarandet att sammankoppla försvarsfrågan med den om grundskatterna har blifvit en följd, att vi nu sysselsätta oss hufvudsakligen med Stats-Utskottets utlåtanden angående grundskatters samt rustnings- och roteringsbördors afskrifning i stället för att behandla hvad som föreligger, nemligen Lag-Utskottets utlåtande om värnpligtslag. En diskussion sådan som den nu pågående frammanar ovilkorligen den tanken, att Kammaren icke är benägen att säga sitt ord rent ut om hvad den tänker och vill i afseende å de omhandlade frågorna. För min del ämnar jag, utan hänsyn till konstlade samband mellan dessa skilda frågor, tala och rösta i den ena, oberoende af hvad som förekommer i afseende å den andra. Visst är att, om Kammaren beslutar på sätt här är föreslaget om ordningen för föredragningen, Kammaren icke skall förmå bibringa sig sjelf, än mindre andra, den öfvertygelsen, att detta skett för att bereda en lösning af frågorna. Förfarandet skall tvärt om lemna efter sig endast intrycket af bristande öppenhet och bristande mod. Jag anhåller att ärendena måtte föredragas i den ordning, de föreligga.

Herr Bergström: Den näst föregående talaren förklarade med mycken värme, att han vore synnerligen intresserad för en lösning af

de tre stora frågorna. Jag är villig att skänka all tillit till detta hans förklarande, men den frågan kan uppstå, om man icke kan vara till den grad intresserad af dessa frågors lösning, att man är likgiltig för huru de blifva lösta. Möjligen får man en sådan lösning, att alla fördelarne bjudas, men valuta icke bekommes. En dylik lösning vill jag för min del icke vara med om.

Den siste ärade talaren förmenade, att ett tillvägagående sådant som jag föreslagit skulle utmärka brist på öppenhet och mod. Detta är en alldeles ogrundad beskyllning, hvilken jag på det kraftigaste tillbakavisar. — Vi hörde äfven att han ämnade behandlade dessa frågor oberoende af hvarandra, hvar för sig. Det står i hans fria val att göra de framställningar i sådan syftning, som honom behagar, men han läser icke kunna upplösa det föreningsband mellan dessa frågor, som Kongl. Maj:t knutit. Han läser endast kunna uttala och förfäktat sin individuella åsigt om frågan.

Den näst föregående talaren påpekade i sitt första anförande, huruledes dessa tre propositioner utgjorde ett sammanhängande helt, och vidare erinrade han med synnerlig tillfredsställelse om, huruledes Stats-Utskottet i sina utlåtanden N:is 27 och 28 föreslagit Riksdagen att bifalla den föreslagna nedsättningen i grundskatterna och lindringen i rustnings- och roteringsbesvären »för den händelse att Kamrarna, i anledning af Kongl. Maj:ts derom gjorda förslag, med sammanstämmade beslut antaga ny värnpligtslag». Så har nu Stats-Utskottet föreslagit, men hvad utsigt har nu denna Stats-Utskottets hemställan att gå igenom i Andra Kammaren? Om man kastar en blick på reservationerna, så finner man huruledes samtliga utskottsledamöter från Andra Kammaren upplöst detta samband, i det de säga: »Då här icke föreligger något förslag till skatte- och försvarsfrågornas fullständiga lösning, torde frågan om antagande af värnpligtslagen icke behöfva sammanbindas med de nu ifrågavarande skattelindringarna, men då deremot afskrifning af en del af grundskatterna rättvisligen betingar motsvarande lindring i rustnings- och roteringsbördorna och tvärt om, samt båda delarna synas oss berättigade, så och oberoende af frågan om värnpligtslagen få vi härmed hemställa» etc. Är det ett sådant sätt att behandla de båda frågorna oberoende af hvarandra, som den siste ärade talaren behagar använda, så fruktar jag att han icke får många medhållare inom denna Kammare. Jag är lifligt öfvertygad att, om Kongl. Maj:ts proposition om ny värnpligtslag antages af båda Kamrarna antingen oförändrad eller utan väsentliga försämringar, så blifva äfven skattelindringarne medgifna af denna Kammare, om än mången röstar för dem med blödande hjerta. Om åter värnpligtslagen afslås eller så väsentligen försämras, att man icke får något för de medgifna lindringarne, så afslås också de Kongl. propositionerna i det hänseendet. Jag kan icke finna annat, än att det sätt jag föreslagit bereder alla fördelar och inga olägenheter. — Det är ett misstag af den siste talaren att förmena, det vi här tala om Stats-Utskottets utlåtanden N:is 27 och 28. Såvidt jag hört, har ingen inlätit sig på realiteten i dessa utlåtanden. Här är endast fråga om tiden för deras företagande till afgörande.

Om tiden för
afgörande af
två utlåtanden
ang. grund-
skatter samt
rustnings- och
roterings-
besvären.
(Forts.)

Om tiden för
afgörande af
två utlåtanden
ang. grund-
skatter samt
rustnings- och
roterings-
besvären.

(Forts.)

Herr Casparsson: En talare på stockholmsbänken har behagat beskylla dem, som biträdt det af Herr Bergström framställda förslaget, för »bristande mod». Då jag anser, att bristande mod, vare sig i det enskilda eller offentliga lifvet, är en af de tyngsta tillvitelser man kan gifva en annan, så hade jag väntat att han såsom gammal domare åtminstone hade sökt bevisa sin anklagelse och icke framställt den som ett axiom.

Hvad sjelfva saken beträffar, kan jag icke neka till att, då Kongl. Maj:t framställt värnpligtslagens antagande såsom ett vilkor eller en förutsättning för de föreslagna lindringarne i grundskatterna och rustnings- och roteringsbesvären, så synes mig det mest konsekventa vara att först veta, huru vida denna förutsättning går i fullbordan. I annat fall besluta vi om följderna, innan förutsättningen antagits. Detta synes mig principvidrigt. Hvad Herr Carlsons antagande beträffar, att dessa tre Kongl. propositioner skulle utgöra ett sammanhängande helt, med hvilket påstående han nu för andra gången framkommit, så kan jag icke finna annat, än att Herr Reuterswärd haft rätt i sin motsatta åsigt. När Kongl. Maj:t skilt dem i tre olika propositioner, och Riksdagen låtit dem behandlas af två olika ordinarie Utskott, utgöra de icke ett oskiljaktigt helt. Jag ber att få förena mig i det yrkande, Herr Bergström framställt.

Herr Forssell, Hans: Om det skulle vara ändamålsenligt att fatta det beslut, som Herr Bergström föreslagit, kan jag åtminstone för min del icke förstå, hvarför det skulle vara ändamålsenligt att fatta det nu. Det står ju Kammaren öppet att fatta ett sådant beslut, sedan frågan om denna värnpligtslag i denna Kammare blifvit första gången afgjord, och när frågan om grundskatteafskrifningen till behandling förekommer. Men om beslutet fattas nu, har det enligt min tanke knappast någon annan betydelse än att fullständigt tillintetgöra alla försök till en sammanjemkning af olika meningar de båda Kamrarna emellan. Det är nemligen klart, att för Andra Kammaren skulle det beslutet lätt kunna tolkas som en förklaring, att vi icke *vilja* inlåta oss på någon underhandling i denna fråga. Denna ståndpunkt kan vara god i och för sig sjelf, men då beslutet föreslagits af dem, som tillika förklara, att de skulle kunna vara med om en sammanjemkning, så vida Andra Kammaren vill gå in på att icke i väsentliga stycken ändra Kongl. Maj:ts proposition om värnpligtslagen, då synes det mig, som om detta förslag icke vore riktigt på sin plats, ty det är gifvet, att Andra Kammaren då skall fatta den misstanken, att om den först skall fatta beslut om värnpligtslagen, skall den sedermera varda beredande endast af löften från Första Kammarens sida om antagande af nedsättningen i grundskatterna. Man kan lätt tänka sig, huru den situationen skulle bedömas inom Andra Kammaren, och redan af detta skäl tillåter jag mig yrka afslag på Herr Bergströms förslag.

Herr Bergström: Jag ber Kammaren om ursäkt att jag för andra gången tager till ordet. Det sker blott för att påvisa två små misstag, till hvilka den siste ärade talaren gjorde sig skyldig. Han

förmenade först att, äfven om det beslut jag föreslagit vore lämpligt att fatta, så vore det likväl icke lämpligt att fatta det nu, utan att dermed kunde anstå till framdeles. Det är i detta hänseende han misstagit sig. Fattas icke ett sådant beslut nu, då dessa betänkanden för andra gången bordlagts, komma de att i sin ordning företagas, då man hinner till dem.

Det andra misstaget var det, att han förmenade att, om Kamrarna stannade i sammanstående beslut rörande värnpligtslagen, Andra Kammaren skulle vara utslutande hänvisad till de löften om nedsättning i grundskatterna och lindring i rustnings- och roteringsbesvären, denna Kammare komme att afgifva och således icke hafva annan garanti därför. Det är också ett misstag, ty Lag-Utskottet föreslar, att värnpligtslagen skulle antagas endast för den händelse, att Riksdagen antager propositionerna om nedsättning i grundskatterna och lindring i rustnings- och roteringsbesvären. Deraf följer, att Kamrarnes antagande af värnpligtslagen endast blifver vilkorligt. Det är full garanti; uppfylles icke vilkoret, förfaller beslutet, oberoende af hvarje löfte.

Herr Forssell, Hans: Till hvad jag nyss yttrat behöfver jag, för att göra mig rätt förstådd af den siste talaren, blott erinra, att det finnes ett sätt att uppskjuta en fråga, som för andra gången är bordlagd. Man kan återremittera densamma.

Friherre Barnekow: Jag skall be att få instämma med dem, som yrkat att frågorna skola behandlas i den ordning, hvori de äro uppförda på föredragningslistan. — Jag ber att på samma gång få uttala min erkänsla för dem, som inom Första Kammaren sträfvade för att få ett starkt och väl ordnadt försvar i vårt land. Detta uppskof innebär ett sådant sträfvande. Man vill derigenom förmå Andra Kammaren att antaga förslaget och undvika en sammanjenikning, om Kamrarna stanna i olika beslut. Men jag hemställer om det sättet leder till något resultat. Låtom oss gå tillbaka och se, hvilka resultat vi vunnit af dessa uppskof och detta motstånd mot alla arméförslag, som sett dagen. Kan någon inom denna Kammare påstå, att hvarje gång sedan den nya representationen ett arméförslag af Riksdagen blifvit afslaget, det som derefter blifvit förslaget i någon mån varit bättre än det afslagna, och är ställningen inom landet sådan, att vi kunna hoppas att, om vi gå fram på samma bana och icke vilja antaga annat än det som är fullgodt, vi deraf kunna hemta någon vinst? För min del vågar jag icke hoppas eller tro det, och det är därför jag anhåller, att frågorna måtte behandlas i den ordning de förekomma på föredragningslistan.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det är naturligt att det här skall finnas olika uppfattningar allt efter den olika ståndpunkt man intager. Om man icke vill någon afskrifning, utan att det först föreligger ett bestämdt resultat angående värnpligtslagen, måste man söka undvika att på något som helst sätt binda sig, innan denna fråga slutbehandlats.

*Om tiden för
afgörande af
tcå utlåtanden
ang. grund-
skatter samt
rustnings- och
roterings-
besvären.*
(Forts.)

Om tiden för afgörande af två utlåtanden ang. grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvären.
(Forts.)

Anser man åter att frågans slutliga goda utgång är beroende deraf att Första Kammaren från början klart och bestämdt angifver sin ställning och dervid visar tillmötesgående, så måste man vara obenägen att der till afskåra sig tillfälle. Det förefaller mig som om det förra målet skulle kunna vinnas, utan att det senare förfelades, genom det sätt att tillvägagå, som påpekades i slutorden af Herr Forssells sista anförande, nemligen att Kammaren, om den dertill finner anledning, bevarar sin fulla handlingsfrihet genom att återremittera Stats-Utskottets betänkande om grundskatternas afskrifning. Derigenom vinnes att man kan se huru frågan om den utsträckta värnpligten afgöres, innan beslut måste fattas om nedsättning i grundskatterna, och med afseende på det betänkande, som efter återremiss återkommer från Stats-Utskottet, har Kammaren sin fulla frihet att uppskjuta dess afgörande eller icke. Jag kan därför icke förena mig i det af Herr Bergström gjorda yrkande.

Grefve Sparre: Jag ber att få förena mig med dem, som önska att frågorna måtte behandlas i den ordning, hvori de på föredragningslistan förekomma. Om jag nemligen antager det förslag, som Herr Bergström här föreslagit, så synes det mig som om man derigenom omöjliggjorde en lösning af dem vid denna riksdag, och derom vill jag icke vara med. Om Kammaren skulle finna det vara skäl att uppskjuta frågornas behandling, så står det ju Kammaren fritt att återremittera dem, då de förekomma till afgörande. Att nu besluta det som här föreslagits, tror jag vara detsamma som att på förhand framkalla ett afslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Herr *Bergström* föreslagit, det Kammaren skulle fatta följande beslut: att Stats-Utskottets utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter äfvensom inom Riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen, samt Stats-Utskottets utlåtande N:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären äfvensom inom Riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen, skola till afgörande företagas vid det sammanträde, som infaller näst efter det Kamrarne i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny värnpligtslag fattat sammanstående beslut eller ock frågan derom förfallit.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner, först på bifall till Herr Bergströms nämnda förslag och sedan på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande Ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Herr Bergströms förslag i afseende på tiden för företagande till afgörande af Stats-Utskottets utlåtanden N:is 27 och 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas berörda förslag.

Om tiden för afgörande af två utlåtanden ang. grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvären.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 68.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets den 11 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 29 och Lag-Utskottets samma dag bordlagda utlåtanden N:is 40—44.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 28 och 31 nästlidne Mars bordlagda utlåtande N:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny värnpligtslag.

Förslag till värnpligtslag.

Herr Bergström: Jag tillåter mig föreslå, att, såsom vanligt vid större lagförslag, ingressen och titeln behandlas sist, och att Kammaren således må omedelbart öfvergå till behandling af den första paragrafen.

På gjord proposition beslöts, att Lag-Utskottets förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande, dervid den del af Utskottets hemställan, som innefattade ingressen till den af Utskottet föreslagna värnpligtslag, skulle förekomma efter det lagen blifvit genomgånge.

Lag-Utskottets förslag till värnpligtslag.

§ 1.

Friherre Klinckowström: När denna viktiga fråga förekom vid 1880 års riksdag, då proposition om ny värnpligtslag af Kongl. Maj:t var särskildt afgifven till Riksdagen, blef den remitterad till och behandlad af Lag-Utskottet. Såsom herrarne alla hafva sig bekant, blef då Lag-Utskottets betänkande i denna fråga efter tre dagars diskussion i denna Kammare afgjort på sätt som Kongl. Maj:t och Lag-Utskottet föreslagit. Den första paragrafen blef efter en hel dags diskussion bifallen med 88 röster emot 41. De af Kammarens ledamöter, som den tiden voro med vid öfverläggningen, torde hafva sig bekant, att, när lagen var afgjord i denna Kammare, Hans Excellens då varande Herr Statsministern yttrade sig på ett högst märkligt sätt rörande denna fråga. Bland annat uttalade han den mening, att det

Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

vore en fråga, som *djupt ingrepe i landets viktigaste angelägenheter*, och såsom ytterligare bevis på frågans stora betydelse och allvar förklarade Hans Excellens vid samma tillfälle, att han gjorde frågans utgång i Andra Kammaren till en så kallad kabinettsfråga, det vill säga Hans Excellens förklarade, att om frågan föll i Andra Kammaren, följden deraf skulle blifva hela ministèrens afgång. Säsom herrarne hafva sig bekant, föll beväringlagen i Andra Kammaren, och hela ministèren lemnade sina platser. Jag säger detta icke därför, att här skulle komma i fråga något dylikt; jag anser det vara en fråga, som det icke tillhör Kammarerna att sysselsätta sig med. Men jag har framställt det för att visa den allvarliga betydelsen af frågan år 1880 och för att framhålla, huru samma fråga nu af den nuvarande ministèren anses. I de motiv för denna värnpligtslag, som finnas bifogade stadsrådsprotokollet, yttrar sig nemligen statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet så väl i fråga om ökad värnpligtstid som ökade beväringssklasser, att föreskriften derom »är i fredstid helt enkelt att betrakta såsom en bokföringsåtgärd i och för lättare kontroll öfver det manskap, som vid krigstillfälle måste inkallas under fanorna». Huru vida detta kan så betraktas skall jag hafva äran under loppet af mitt anförande visa icke vara förhållandet, utan att nuvarande statsrådet och chefen för Landtförsvarsdepartementet tagit denna fråga allt för lätt.

Hvad sjelfva frågans formella behandling beträffar, har jag åtskilliga anmärkningar att göra. Jag anser nemligen, att denna fråga, som vid 1883 års riksdag framkom från Kongl. Maj:t genom 16 olika propositioner, som rörde så väl afskrifning som beväringsslag och dit hörande angelägenheter, då icke blef behandlad af Lag-Utskottet, utan de 4 stora propositionerna af de 16 blefvo, om jag minnes rätt, på Herr Bergströms initiativ i denna Kammare, remitterade till ett *särskildt* Utskott, och den meningen, som uttalades af dåvarande ordföranden i Stats-Utskottet, att alla de 16 propositionerna skulle remitteras till detta särskilda Utskott, blef af Kammarerna underkänd. Således, enligt mitt förmenande, kom den gången beväringsslagen att behandlas i sammanhang med propositionerna om afskrifning af indelningsverket, och den kom således på sin rätta plats. Deremot anser jag den nu hafva kommit på en alldeles oriktig plats, nemligen till Lag-Utskottet, oakadt de öfriga beslätgade frågorna blifvit behandlade af Stats-Utskottet. Det har ock visat sig redan vid början af detta plenum, att man har kommit in på ett oriktig väg. Det skall ännu mer visa sig under loppet af denna diskussion, hvad följden deraf blifver, och att utgången får lida följden af detta. Denna fråga är icke blott en *rättslig* fråga, utan den är äfven en *politisk, militär* och *finansiell* fråga af den allra största betydelse för landet i alla afseenden och borde således af ett särskildt Utskott hafva blifvit behandlad under alla de förutsättningar, som jag nyss nämnt. Detta har icke skett, och jag vågar påstå, att den behandling, som nu skett ensamt af Lag-Utskottet, har blifvit till skada för frågans framgång inom Riksdagen.

Hvad den *formella* behandlingen af frågan vidare beträffar, är det att beklaga, att Lag-Utskottet icke haft inom sig tillräckliga krafter för att behandla denna frågas vare sig militära eller finansiella del.

Det har också i Lag-Utskottets utlåtande på flera ställen visat sig. Det, som äfven faller Lag-Utskottet till last, är det, att Utskottet icke redogjort för den gamla beväringsslagen, jemförd med de nya bestämmelser, som här ifrågasatts af Kongl. Maj:t, eller de förändringar deri, som Lag-Utskottet föreslagit. Det är enligt mitt förmenande ett stort fel; ty huru skola de personer och de fleste ledamöter i Kammaren, som åläggas att bedöma denna fråga i sista hand, veta, huru vida upphäfvandet af åtskilliga paragrafer i senaste beväringsslag, som genom nya förslaget skett, äro af sådan beskaffenhet, att detta upphäfvande af desamma träder för nära den enskildes rätt, som enligt nu gällande beväringsslag är i flera afseenden bevarad. Jag skall bedja att i det hänseendet få framlägga för Kammaren, hvilka bestämmelser i 1860 års beväringsslag, som genom det nu framställda förslaget hafva blifvit helt och hållet upphäfda, utstrukna, utan att något annat genom det nu föreliggande lagförslaget blifvit satt i stället, på det att åtminstone denna Kammare deraf måtte kunna få ett begrepp om, hvilken fara det skulle vara att i nuvarande skick antaga den nu föreliggande beväringsslagen. Följande bestämmelser i 1860 års beväringsslag hafva genom det nu föreliggande förslaget till värnpligtsslag blifvit upphäfda:

1:o de flesta förmåner, som enligt 1860 års beväringsslag § 2 äro tillförsäkrade *allt* handelsflottans sjöfolk mellan 20—35 år samt diverse yrkesmän inom handelsflottan, nemligen att ej under fredstid deltaga i beväringssmanskapets öfningar; nuvarande förslag till värnpligtsslag § 27 mom. 3 befriar endast lotsar, lotslärlingar samt 4 år vid sjömanshus inskrifna och hvilka 12 månader varit i *utrikes* sjöfart;

2:o flera af de förmåner att ej behöfva deltaga i den allmänna beväringen, som enligt 1860 års beväringsslag § 4 äro medgifna vissa yrkesmän, såsom vid lots- och fyrverken anställda; med beställningsbref försedde postförare; i behörig ordning antagna postiljoner; mästare och öfrigt underbefäl äfvensom gesäller och timmermän med aflöning på artilleriets fyrverkare-, tyg- och beväringss- samt flottans timmermans- och handtverksstater; vid gevärsfaktorier och krutbruk antagne och behöflige arbetare; vid svafvelberedningen inlärd och der skattskrifne arbetare (5 man vid hvart bruk);

3:o den rättighet för vissa landsdelar och sjöstäder att, enligt 1860 års beväringsslag § 23, lemna beväringssmanskap till flottan;

4:o den rättighet sjökaptener och styrmän af handelsflottan samt maskinister å ångfartyg nu hafva att i krigstid å örlogsfloktan användas, de förra såsom befäl och underbefäl samt maskinisterna i maskinistbefattning eller, om de dertill anses lämplige och skicklige, såsom maskinistofficerare; nu föreliggande förslag till värnpligtsslag § 30 bevarar ej åt alla dessa personer deras nuvarande rätt;

5:o beväringssmanskapets nuvarande förmån att, enligt 1860 års beväringsslag § 27, vara befriadt från alla arbetskommenderingar af hvad beskaffenhet som helst, sådana arbeten och handräckningar likväl undantagna, som under vapenöfning eller tjänstgöring i krigstid förefalla eller till fältarbeten vanligen räknas; nu föreliggande förslag till värnpligtsslag § 7 och synnerligen § 30 bibehålla de värnpligtige ingalunda vid dessa rättigheter.

6:o hela *beväringsselinrättningen*, som är organiserad enligt §§

Förslag till
värnpligtsslag.
(Forts.)

Förslag till värnpligtslag. 30, 31 och 34 i 1860 års beväringsslag och Kongl. kungörelsen den 4 Februari 1862, skall äfven upphävas. Den som känner, hvilken möda regeringen hade vid organisationen af denna elitbeväringssinrättning, som afser att skaffa reservbefäl åt beväringssmanskpet, med att få den ordnad och stadfäst, finner med smärta, att med ett enda penndrag och utan att angifva någon orsak eller bringa denna viktiga fråga under diskussion hela institutionen har blifvit på ett snöpligt sätt genom detta Lag-Utskottets förslag så att säga i hemlighet begrafd. Det är visserligen sant och man skall troligen svara mig, att det för närvarande icke finnes någon beväringsselit, men institutionen qvarstår på grund af den författning jag nämnt, och det kan vara fråga, om icke institutionen är nyttig; åtminstone vore det skäl, att Lag-Utskottet hade angifvit någon orsak och grund, hvarför en så ganska betydande inrättning, som afser att skaffa nödigt reservbefäl åt beväringssmanskpet, har blifvit med ett penndrag utstruken;

7:o de aflönings-, ekiperings- med flera förmåner, som enligt 1860 års beväringsslag nu äro tillförsäkrade åtskilliga handelsflottans befäl och yrkesmän, föreslås genom den nya lagen att borttagas;

8:o allt beväringssmanskpet, nu i krigstid tillförsäkradt befrielse från erläggande af personel bevilling och mantalspenningar enligt 1860 års beväringsslag § 35, är i det förevarande värnpligtsförslaget § 35 uteslutet;

9:o den särskilda omvårdnad och löfte om lämplig befordran på grund af välförhållande, som beväringssmanskpet tillförsäkras enligt 1860 års beväringsslag § 36, är i det nya värnpligtslagförslaget borttaget;

10:o vissa förmåner, som enligt 1860 års beväringsslag §§ 5 och 39 tillkomma rust- och rotehållare i sammanhang med införandet af den allmänna beväringen, beträffande rättighet för beväringsskyldig rust- och rotehållare att sjelf utgå för ledig rote eller rusthåll; — angående upphörandet af rust- eller rotehållares skyldighet att rekrytera vakant nummer under krigstid; att få under krigstid med beväringssmanskpet fyllda nummer och som der kan, enligt särskild öfverenskommelse, efter slutad fred qvarstå — alla dessa förmåner skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligtslag nu upphöra, så vida icke Lag-Utskottet i nu föreliggande betänkande N:o 23 föreslagit, att dem i en ny § 50 bibehålla — och det säger jag till Lag-Utskottets stora ära. Jag nämner detta för att visa den genomgående tanken i Kongl. Maj:ts förslag rörande militära frågor, der meningen är att utstryka den indelta hären och ersätta den med en annan värfvad stam ungefär, förmodar jag, sådan som 1883 års förslag innehöll.

Det är ett stort fel, som Riksdagen har begått genom att icke till särskildt Utskott remittera så väl denna beväringsslag som de åtskilliga propositioner, Kongl. Maj:t framlagt till Riksdagen rörande lindring i rust- och rotehållares besvär och nedsättning i grundskatterna, äfvensom den mängd motioner, som hafva blifvit väckta i förevarande hänseenden, nemligen i Första Kammaren motionen N:o 52 angående indelningsverkets öfverflyttande på staten m. m. och N:o 54 angående anslag till försvarsväsendets förstärkande samt i Andra Kammaren N:o 44 om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande rotehållares befriande från byggande och underhållande af trossbod samt trossens

fortskaffande till och från mötesplatserna, N:o 72 med förslag i fråga om grundrättans utgörande samt försvarsvärkets ordnande, N:o 76 angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna samt nedsättning i den å viss jord hvilande grundskatt, N:o 107 angående statens öfvertagande af indelta kavalleriet, N:o 112 angående reglering och utjemning af indelningsverket och N:o 129 med förslag till grundskatternas afskrifning samt lättnad i rustnings- och roteringsbesvärerna. Alla dessa förslag hade bort, likasom det skedde 1883, remitteras till ett särskildt Utskott, som på ett vederbörligt sätt hade kunnat bedöma den stora frågans vikt icke allenast i rättsligt hänseende utan äfven beträffande dess politiska, militära och synnerligen finansiella del. Detta har nu icke skett och det är djupt att beklaga, att regeringen, när den framlade denna proposition till värnpligtslag, icke derjemte lemnade Riksdagen någon den minsta del af frågans finansiella betydelse. Det, mine herrar, har enligt mitt förmenande blifvit till skada och alldeles icke till fördel för frågan.

Jag skall under loppet af mitt anförande gifva herrarne en antydan, hvilken högst betydande fråga för vår budget den finansiella delen af detta värnpligtsförslag blir, i fall det af Riksdagen i sitt nu varande skick antages.

Dessa anmärkningar gälla icke Lag-Utskottet, det vill säga beträffande önskvärdheten af remiss till ett särskildt Utskott. Lag-Utskottet, det vet jag väl, var pliktigt att behandla värnpligtslagen, när Riksdagen hade ålagt Utskottet detsamma; men det är i två hänseenden, som jag anser, att Lag-Utskottet kunnat och bort gå annorlunda tillväga än som skett. Såsom vi alla veta, tillåter 37 § 1 mom. i Riksdagsordningen hvarje Utskott att, om Utskottet så anser nödigt, begära af Riksdagen *förstärkning* i sin personal. Att icke Lag-Utskottet det gjort och på samma gång underrättat Riksdagen om nödvändigheten att för behandlingen af denna viktiga fråga hafva en förstärkning af militäriskt sakkunnige män, det är att beklaga. Ty det lider intet tvifvel, hoppas jag åtminstone, att Riksdagen skulle hafva bifallit det, och då skulle denna värnpligtslag hafva kunnat i Lag-Utskottet blifva behandlad på ett fullständigare sätt, än som nu kunnat ske. Vidare är att beklaga, att Lag-Utskottet icke redogjort för den del af 1860 års beväringsslag, som genom nu varande lagförslag afses att strykas utan att ersättas med något annat, hvilken del, som är ganska viktig, jag nyss i min promemoria uppvisat. Det andra är, att mig synes, som om det skulle hafva varit klokt af Utskottet och tjenat till reda och upplysning för Riksdagens ledamöter, som hvarken hafva tid eller kanske tillfälle i många fall att sysselsätta sig med de gamla nu gällande beväringsslagarne och dit hörande författningar, om Utskottet, der förändringar blifvit ifrågasatta, framställt äfven hvad den gamla beväringsslagen derom innehåller. Det är i dessa fall, som jag anser, att i formelt hänseende Riksdagen och Lag-Utskottet i åtskilliga afseenden origtigt tillvägagått.

Hvad nu sjelfva värnpligtsfrågan beträffar, synes mig att den kan uppdelas i följande fyra väsentliga ändamål.

Det *första* är att genom ett ändamålsenligare *inskrifningsväsende* utöfva en skärpt kontroll öfver de värnpligtige; det *andra*, att till-

Förslag till värnpligtslag. godogöra sig före detta *stamsoldaters tjänst* vid krigsmobilisering; det *tredje*, att genom förlängd *öfnings*tid öka de värnpligtiges utbildning; och det *fjerde*, att genom ett ökad antal *beväringsskylldiga* och en organiserad *landstorm* vinna en betydlig manskapsstyrka för krig.

(Forts.)

Hvad den *första* frågan beträffar eller att få ett ändamålsenligare inskrifningsväsende, så yttrar Herr Statsrådet och Departementschefeni motiven till den i fråga varande lagen derom följande: »Erfarenheten gifver nemligen vid handen, att ett ganska stort antal af de beväringsskyldige under nuvarande förhållanden undandraget sig beväringsskyldigheten, och, hvad värre är, detta antal synes år från år betänkligt tillväxa». Ja, mine herrar, detta yttrande har en skenbar befogethet, men det tål dock vid mycken afprutning. Det är, såsom man brukar säga, en sanning med modifikation. Såsom herrarne hafva sig bekant, har Herr Statsrådet här angifvit en ganska stor summa af de beväringsskyldige, som utan laga förfall undandragit sig sin beväringsskyldighet vid beväringsskyldighetsmönstringarna. Han har på grund af 1880 års redogörelse i den då framlagda Kongl. propositionen om ny värnpligtslag uppgifvit, att 1874 fattades af de beväringsskyldige vid mönstringarna 24,82 %, 1879 27,91 % och 1884 39,19 %. Herr Departementschefen hänvisar till 1880 års beväringsskyldighetslag och motiven därför och säger slutligen: »*Dessa siffror tala i all sin korthet ett språk, som ej kan missförstås*». Ja, mine herrar, om man icke går längre än till att läsa detta anförande, så synes saken verkligen vara ganska bekymmersam, men är det verkligen så illa stäldt med vår beväringsskyldiga ungdoms åttlydnad i detta fall? Jag ber att i det hänseendet få framställa min mening, som är något afvikande från Herr Departementschefens. Den nämnda utredningen lemnar nemligen åtskilliga upplysningar, som i icke ringa mån förminska värdet af Herr Departementschefens ofvan framlagda uppgifter. Sålunda lemnas der den upplysningen, »att i antalet frånvarande utan laga förfall äro alla de *uteblifne* inräknade, således äfven de mönstringsskyldige, hvilka, ehuru de redan utträdt ur beväringsskyldigheten, likväl, på grund af författningens föreskrifter och till följd af ständigt upprepadt uteblifvande från mönstringen, varda till och med det fyrtonde året i mönsterrullorna upptagne». Och vidare säges (pag. 20): »Den nuvarande kontrollen sträcker sig icke längre än till att konstatera desse ynglingars afflyttning. Man saknar all visshet om, huru vida de blifvit i annat län till mönstring och vapenöfning instälde, och det kan antagas, att en stor del af dem velat fritaga sig från öfningen och måhända äfven från ansvar för uteblifvandet. derigenom att de i behaglig tid från hemorten afflyttat.» Och slutligen upplyser ofvan anförda utredning af 1880, att de militära myndigheternas uppgifter uti ifrågakommande hänseende ingalunda öfverensstämma med Medicinalstyrelsens. Med ledning af de senare kommer man till vida högre belopp. Och afvikelserna äro ingalunda obetydliga. Går man till senaste landförsvarskommitténs underdåniga betänkande af den 19 Juni 1882 (statistiska berättelserna del IV), så befinnes, att bland de utan laga förfall uteblifne äfven räknas: afflyttade till obekant ort; rynde; emigrerade m. m. Det inträffar således, att enligt nu gällande författningar beväringsskyldiga, som uteblifvit från mönstring eller möte, och om hvikas lefnadsöden man ej har sig något bekant, i den kom-

mun, der de första gången infördes i mönsterrullan, under 20 år fortfarande såsom mönsterskyldige upptagas i rullorna. Det inträffar därför, att många, som för flera år sedan dött eller för alltid lemnat landet, fortfarande upptagas i mönstringslistorna, äfvensom att många blifva upptagne på två ställen, nemligen så väl i den kommun, der de äro födde, som ock i den, der de vistas, när de inträda i beväringens-åldern. Om i Sverige något betydligare antal s. k. »*obefintlige*» förekomma i mönstringsrullorna, kan ej med visshet utrönas af de förslag, som inlemnats till kommandoexpeditionen; men det är sannolikt, när man, såsom ofvan blifvit visadt, finner att af 56,688 mönstringsskyldige, som var årliga medeltalet under femårsperioden 1876—80, icke mindre än 16,798, d. v. s. nära 30 %, utgöras af beväringsskyldige äldre än 1:sta årsklassen.

Förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)

Den rätta jämförelsen torde vara mellan de *approberade och tillkomne* öfningsskyldige och de, som af denna grupp utan laga förfall uteblifvit. Och då framstå dessa förhållanden i en helt annan dager än den af Herr Departementschefen ofvan lemnade. Enligt tab. A i Kongl. propositionen N:o 6 vid 1880 års riksdag blir för de år, Departementschefen anför:

år 1874 antalet öfningsskyldige (approberade och tillkomne) af 1:a klassen 22,865, närvarande vid möte 21,681, frånvarande utan laga förfall 940, hvilket i procent af de öfningsskyldige utgör 4,11; och af 2:a klassen: öfningsskyldige (approberade och tillkomne) 22,196, närvarande vid möte 18,358, frånvarande utan laga förfall 2,876, hvilket i procent af de öfningsskyldige utgör 12,95.

Och år 1879 var antalet öfningsskyldige (approberade och tillkomne) af 1:a klassen 29,382, närvarande vid möte 28,077, frånvarande utan laga förfall 1,103, hvilket i procent af de öfningsskyldige gör 3,75; och af 2:a klassen: öfningsskyldige (approberade och tillkomne) 29,357, närvarande vid möte 23,831, frånvarande utan laga förfall 4,011, hvilket i procent af de öfningsskyldige gör 13,66.

Gå vi till de i allmänna tidningarna offentliggjorda Medicinalstyrelsens underdåniga berättelser rörande läkarebesigtningarna å de tre senare årens beväringssmanskap, så befinnes, att af årets beväringssmanskaps 1:a klass *enligt födelseåret* voro år 1882 i rullorna upptagna 40,829; deraf utgjorde de vid mönstring frånvarande: sjuke eller efter rullornas upprättande aflidne 120, inträdde i krigstjänst, anstälde vid handelsflottan, utvandrade eller af andra orsaker frånvarande 10,767, och de vid mönstring och besigtning instälde: till krigstjänst antaglige 23,099, oantaglige 6,843; summa 29,942.

1883 voro i rullorna upptagne 41,958; deraf utgjorde de vid mönstring frånvarande: sjuke eller efter rullornas upprättande aflidne 141, inträdde i krigstjänst, anstälde vid handelsflottan, utvandrade eller af andra orsaker frånvarande 10,014, och de vid mönstring och besigtning instälde: till krigstjänst antaglige 25,187, oantaglige 6,616; summa 31,803.

Och 1884 slutligen voro i rullorna upptagne 45,354; deraf utgjorde de vid mönstring frånvarande: sjuke eller efter rullornas upprättande aflidne 168, inträdde i krigstjänst, anstälde vid handelsflottan, utvandrade eller af andra orsaker frånvarande 10,976, och de vid mönstring

Förslag till och besigtning instälde: till krigstjenst antaglige 27,409, oantaglige värnpligtslag. 6,801; summa 34,210.

(Forts.)

Enligt Statistiska Centralbyråns underdåniga berättelse om befolkningsförhållandena år 1882 hade af de män, som voro födde 20 år förut, *emigrerat* 9,362 personer, deraf ensamt mellan 19 och 20 år 1,472 män. Mellan 20 och 39 år hade emigrerat af män 12,203 personer.

Af denna redogörelse finna herrarne, att man bör med mycken försigtighet betrakta de af departementschefen uppgifna underlåtenheterna att infinna sig vid beväringmönstringarna, hvilka Herr Departementschefen behagat kalla ett slående bevis på nödvändigheten att rätta inskrifningsväsendet. Om äfven en nödvändighet finnes att rätta detta inskrifningsväsende, hvilket likväl i 1860 års beväringsslag icke obetydligt behandlas, så finner jag, att Kongl. Maj:t kan lättare och ändamålsenligare på *administrativ* väg utfärda de ordningsföreskrifter, som erfordras för en starkare och bättre kontroll öfver beväringssamskapets inställelse vid mönstringar och möten, och månne det ej vore försigtigare, mine herrar, att låta Kongl. Maj:t i detta ordningsmål, såsom jag ville kalla det, vidtaga de förändringar och skärpta föreskrifter, som hans ekonomiska lagstiftningsrätt tillåta honom? Att lagbinda sådana reglementariska föreskrifter genom en lag skulle, såsom jag tror, i många hänseenden binda händerna på Kongl. Maj:t och långt ifrån att lända till fördel för frågans ändamålsenliga behandling tvärtom skada densamma.

Skulle det efter denna min anmärkning återstå något, som måste lagbindas, är jag öfvertygad att båda Kamrarne skulle finnas villige att i det fallet lemna Kongl. Maj:t det understöd, som skulle kunna fordras för att göra dessa återstående föreskrifter till lag, i fall det skulle behövas. Men att för de föreskrifter, som, såsom Herr Departementschefen säger, röra hela inskrifningsväsendet, föreslå en lagstiftning, finner jag icke vara af behofvet påkalladt och det skulle måhända mera skada än gagna frågan i detta hänseende.

Hvad nu frågans *andra* del beträffar, nemligen att tillgodogöra sig före detta stansoldaters tjenst vid krigsmobilisering, yttrar departementschefen i motiven till ifrågavarande beväringsslag (pag. 20): »Man måste söka att genom beväringsslagens stadganden få vid mobiliseringen införlifvade med kadern ju flere dess bättre af dem, som, ehuru *då* icke tjenande i stammen, likväl förut erhållit någon fullständigare utbildning såsom stansoldater vid specialvapnen eller såsom volontärer vid indelta armén, samt att således de uti beväringssrollorna upptagna *års-klassernas antal* bör ökas, synes äfvenledes vara obestriddigt.»

Då, såsom vi veta, enligt departementschefens förslag och hela framställning till Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen, det varit fråga om att förändra de garnisonerade truppersnas tjenstetid, öfning, rekrytering, permittering och afsked på ett sådant sätt, att de endast skulle kasereras under 2 år och i allmänhet endast få tjenstgöra vid den värfvade armén under 5 år, med undantag af 15 %, som skulle dans till underbefäl och därför få tjenstgöra lögst 6 år, så finner man, att efter denna lag skulle de uttagas för att såsom konstant reservstam öka beväringens led, och det är detta, som är orsaken till att regerin-

gen nu begärt denna öfverflödiga manskapsstyrka af värnpligtige af ända till 12 klasser. Men, mine herrar, så länge vi hafva en enligt mitt förmenande vida bättre stam att tillgå i våra indelta soldater, finner jag hela denna anordning obehöflig, såvida icke derunder ligger, att Kongl. Maj:t ännu vidhåller sin afsigt att dana hela stammen utaf så beskaffade uttjente stamsoldater och upplösa den indelta armén, något som jag dock tviflar på, att denna Kammare kommer att bifalla. Att detta är den underförstådda meningen, framgår enligt mitt förmenande äfven af Herr Departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet rörande 4:de hufvudtiteln (pag. 47), der han beträffande desse stamsoldater säger: »Med en medeltjenstetid af omkring 6 år kan man dessutom paräkna, särskildt vid förlängning af beväringens krigstjenstskyldighet, att den värfvade stammens styrka vid en inträffande mobilisering skall på ett värdefullt sätt utsvälla genom upptagande af beväringsskyldige före detta stamsoldater, hvilka ett eller annat år förut lemnat tjensten och sålunda kunna antagas fortfarande på ett tillfredsställande sätt fylla en plats i stammen. Med ytterligare förlängning af medeltjenstetiden komme denna väl behöfliga reserv för den fätaliga stammen att mer och mer minskas.» Och om herrarne slå upp värnpligtslagen § 34, så är der föreslaget — hårdt och obilligt nog, såsom mig synes — att desse före detta stamsoldater, som hafva tjent ut sin tid, icke skulle kvarstå i beväringssklasserna i den ordning deras ålder tillåte det, utan de skulle kvarstå i första uppbådet och derigenom, efter uttjent tjenstetid såsom stamsoldater, åtnjuta mindre förman som medborgare än öfriga landets manlige invånare. Detta är, synes det mig, att göra dessa f. d. stamsoldater till ett slags beväringsmartyrer, och huruvida de skulle blifva tjenlige stamsoldater, lemnar jag derhän.

Hvad nu angår den tredje hufvudsakliga delen af förslaget eller att genom förlängd öfningstid för de värnpligtige öka deras krigstjenstdughighet, så är det mycket sant att 18 dagars öfningstid till de 30, som nu äro anslagna till beväringens öfning, utan allt tvifvel skulle lända till fördel för deras utbildning såsom soldater; men denna begäran om 18 dygns förlängning är, mine herrar, endast en *provisorisk* åtgärd. Om vi gå till departementschefens yttrande i motiven till denna beväringsslag, så heter det der (pag. 22):

»Med en så lindrig öfningstid som den hos oss ifrågasatta af högst 90 dagar, och med denna öfningstid fördelad på endast de 2 första åren kan dessutom årsklassernas större antal icke blifva någon börda under fredstid.»

Dessa 90 dagar, som föresväfvat departementschefen, tror jag numera äro omöjliga att vinna. De 90 dygnen kunde hafva skäl för sig, när i sammanhang dermed förekom frågan om en ny värfvad stam, sådan som 1883 års förslag innehöll; men *då* voro 90 dygn, enligt min och mångas mening, alldeles för litet och jag vill härvid påminna om en reservation, som förekom mot 1883 års förslag af åtskillige militärer, som sutto i det Särskilda Utskottet. De ansågo 120 dygn vara *minimum* för en så beskaffad värfvad stam, som 1883 års förslag innehöll, och jag tror, att de hade rätt deri. Men med 90 dygns öfning för beväringen och en sådan stam, som 1883 års förslag innehöll, anser jag att armén

Förslag till
värnpligtsslag.
(Forts.)

Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

i sin helhet skulle blifva *sämre* hvad krigsdugligheten beträffar, än hvad den skulle blifva med 60 dygns öfning för beväringen och bibehållande af den indelta stammen. Och kommer man med en sådan värfvad *stamtrupp*, som 1883 års förslag innehöll, så blir det endast en *öfvergångsform*, och därför erkände man också här i denna Kammare år 1883 under diskussionen om den då föreslagna värnpligtslagen, att det endast var en öfvergångsform till en ren värnpligtsarmé efter preussiskt mönster, något som jag tror, att endast ett fåtal af Sveriges invånare vill vara med om.

För öfrigt tviflar jag högeligen på, att någon ökad beväringstid för den allmänna beväringen kommer att af Riksdagens flertal medgifvas, förrän regeringen behagar framlägga några *grunder* för den nya omdaning af försvarsverket och *dessas grunder byggda på bibehållandet af den indelta armén såsom stam för de värnpligtige*. Jag vet visserligen, att det råder två olika strömningar inom Andra Kammarens majoritet rörande denna fråga; men större delen af de män, som der afgöra frågorna, tror jag ännu lutar åt bibehållandet af vår indelta armé, och hela landet, med undantag af några få provinser, har uttalat sig i princip för denna åsigt. Vill icke regeringen komma fram med sådana *grunder* för en omdaning af armén och söka få en sådan omdaning lagbunden genom Riksdagens bifall, då tviflar jag högeligen på, att den styckevisa reorganisation af försvarsverket, som afses och som äfven i denna lag är framlagd, skall kunna vinna Riksdagens bifall. Det är verkligen såsom departementschefen (pag. 22) i den ofta åberopade motiveringen säger:

»Emot en utsträckning af beväringens öfningstid utöfver de nu bestämda 30 dagarne har hittills ett väsentligt hinder mött i den af många hysta åsigten, att rust- och rothällarne voro i knektekontrakten tillförsäkrade sådana förmåner, att en dylik utsträckning icke borde ifrågakomma utan att lindringar bereddes i rustnings- och roteringsbesvären.»

Ja, det är sant, men det är icke *hela* sanningen. Knektekontrakten och indelningsverket tillförsäkra rust- och rothällarne befrielse från alla sådana utskrifningar, så länge de uppfylla hvad dessa knektekontrakt föreskrifva. Nu vill man gifva en skattelindring af 30 procent och vill hafva en deremot svarande ökad börda pålagd. Förr än åtminstone *i princip* indelningsverket blir afskrifvet och löftet derom är icke ensamt regeringens löfte utan en på rätt väg tillkommen *lag*, uppgjord af regering och Riksdag, tviflar jag, att äfven mot 30 percents afskrifning den förlängda öfningstiden kan vinna framgång och bifall. Af regeringen har flera gånger på senare tiden uttalats det rättmätiga i en så beskaffad afskrifning och under sådana förhållanden, tror jag, att äfven om afskrifningen icke kan ske genast, utan kommer att draga många år, skulle indelningsvännerna åtnöja sig med en mindre afskrifning för tillfället, om de vore försäkrade om att en gång för alla denna fråga vore i princip afgjord.

Departementschefen har rörande utsträckningen af åldersklasserna sagt, att med den korta öfningstid, som hos oss ifrågasatts, vore detta endast en bokföringsfråga. Jag skall strax komma tillbaka härtill och visa, att det långt ifrån att endast vara en bokföringsfråga är en ut-

giftsfråga för staten af ganska betydande vikt, som icke borde af Kongl. Maj:t hafva blifvit helt och hållet förbigången med tystnad, då regeringen utan tvifvel vet, att det anskaffande af befäl, som blefve en nödvändig följd af denna beväringsslags antagande, skulle åsamka staten ganska dryga utgifter.

Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Hvad beträffar slutligen *fjerde* punkten eller tillökningen i härens manskapsstyrka genom beväringssklassernas ökade antal och landstormen, är detta en ganska vigtig sak. Jag ber att få nämna, att hittills har värnpligten utgjorts mellan 21 och 25 år; nu föreslås den att utgöras mellan 21 och 32 år. De nuvarande fem klasserna utgöra, om jag beräknar lågt, nemligen 25,000 man för hvarje klass, tillsammans 125,000 man beväring. Om hvarje klass inom de föreslagna två upp-
båden med sina 12 årsklasser för den betydliga afgang, som måste uppstå i de äldre klasserna, beräknas till 20,000, så blir det 240,000 värnpligtige. För närvarande finnes ingen landstorm. Nu skulle en landstorm bildas af alla vapenföra män mellan 33 och 40 år, således 8 klasser. Om jag räknar dessa till 12,000 hvardera, så blir det tillsammans omkring 96,000 man. Detta är betydelsen af denna äfven i detta förslag till beväringsslags med så lätt hand behandlade punkt. Vi se, hvilken ofantlig massa af värnpligtige det är fråga om att uppåda, om förslaget vinner framgång, jemfördt med hvad nu är fallet.

Såsom jag förut har yttrat, innehåller denna fråga en *finansiell* del, som är af yttersta vikt att lära känna äfven för dem, som änna bifalla förslaget. När intet ord derom är nämnt hvarken i Kongl. Maj:ts proposition eller i Lag-Utskottets utlåtande, hvilket senare är helt naturligt, när Lag-Utskottet icke har med dylika saker att skaffa, så är det högst nödvändigt, att åtminstone något så när framvisa betydelsen i finansielt afseende af den förlängda öfningstiden och de ökade beväringssklasserna, på det att Riksdagen måtte känna, hvilka finansiella förbindelser Riksdagen, såsom en följd af bifall till förslaget, måste åtaga sig. I det fallet har jag gjort ett öfverslag. Det kan kallas för högt eller otillförlitligt af några, som icke vilja höra talas om den finansiella delen af frågan. Det kan af andra anses för lågt beräknadt. Jag har dock gått en medelväg och sökt komma till det rätta så nära som möjligt. Det finnes i statsrevisorernas berättelse för år 1877 en beräkning öfver alla kostnaderna för beväringen, d. v. s. så väl för öfning, mönstring, marscher, underhåll och sjukvård, som för beklädnad, vapen, ammunition, befäl m. m. Man måste vid en durchsnittsberäkning beräkna alla dessa summor, som icke stå alla upptagna i riksstaten på allmänna beväringen. De gå öfver hufvud per man och dygn till 3 kronor 57 öre. Om jag antager hvardera af de två yngsta åldersklasserna till 25,000 man, så uppgår kostnaden för 18 dygns ökade öfningar till 1,606,500 kronor, oberäknadt de värnpligtiges omkostnader. Det är gifvet, att de kunna icke arbeta för sin utkomst under den tid, då de öfvas. De få då visserligen sin föda, men hvar och en vet, att öfningarna pågå under den brädaste tiden, då de skulle kunna samla något för den kommande vintern, och då är det icke högt beräknadt att anse denna förlust till en krona per man och dygn; det skulle göra 450,000 kronor. Men det är icke det svåraste. Om herrarne gå till § 28 i det föreliggande lagförslaget, så innehåller dess

Förslag till
värnpligtstag.
(Forts.)

mom. 1: »Då rikets försvar det kräver, må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjenstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller de större eller mindre delar deraf, som finnas behöfliga», men utan att han behöfver fästa något afseende vid statsrådets mening; det föreskrifver grundlagen, Konungen fattar beslutet. Enligt samma paragraf mom. 2: »Derest i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att äfven beväringens andra uppbåd — — — inkallas, må Konungen derom förordna, sedan han statsrådet hört» — (men utan att behöfva fästa något afseende dervid) — »och, så vida Riksdagen ej är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda.» Herrarne finna deraf, att i en enda persons hand ligger det grundlagsenligt att kalla under vapen — icke endast när krig inträffat, utan äfven när rikets försvar kräver och fara för krig uppstått — ungefär 250,000 man beväringsskyldige, men deraf för närvarande endast 2 klasser, högst 50,000 man hafva beklädnad och vapen. De tio nya klasserna beväring hafva hvarken beklädnad eller vapen, och om Riksdagen bifaller detta förslag, är det en själfklar följd deraf, att Riksdagen måste så anordna, att den truppstyrka, Konungen grundlagsenligt för vissa fall kan uppåda, icke skall komma i sina egna trasor och icke med hötjufvor och liar. Den måste hafva beklädnad och vapen; detta anser jag vara alldeles tydligt. Jag har gjort förfrågan i arméförvaltningen rörande en beväringsumndering med tillhörande persedlar och kapott, hvilket icke kan anskaffas under 230 kronor; ett remingtonsgevär kostar 38 kronor; det gör för hvarje man 268 kronor. En släpmundering utan kapott kostar 73 kronor. Således blifva utgifterna för en gång till beklädnad och vapen för de tio klasserna 53,600,000 kronor och för släpmunderingen 14,600,000 kronor eller tillsammans 68,200,000 kronor. Allt detta kan naturligtvis icke komma i fråga att på en gång anskaffas, men det bör dock anskaffas, så fort rikets tillgångar kunna tillåta det. För underhållet af dessa persedlar fordras en mängd årliga utgifter, för deras förvaring, för reparationer o. s. v. och dessa utgifter lära väl lågt beräknade gå till 3 procent af anskaffningskostnaden, så att der hafva vi således en årlig utgift af 2,000,000 kronor. Dessutom skall väl hvar och en person af militärståndet erkänna riktigheten af, att vi hafva knappt nödigt befäl och underbefäl för tre bataljoner på regementet. Men det ofantliga tillskottet af beväringssstyrka tjenar till intet, om det icke finnes nödigt befäl och underbefäl att organisera och leda det. Vi veta, att för det indelta befälet, som alls icke är för öfverflödigt talrikt nu för stammen och två klassers beväring, äro på riksstaten uppförda löner till ett belopp af 4,179,000 kronor. Tro herrarne kanske, att det skall stanna vid ett reservbefäl, icke talrikare än den nuvarande indelta arméns? Jag tviflar derpå, om 12 klasser skola mobiliseras. Detta reservbefäl kan icke anskaffas först när order om mobilisering kommer, utan det måste finnas för handen och vara försedt med fasta löner, om ock icke med tjenstgöringspenningar.

Jag har gjort denna kalkyl, som väl i många hänseenden kan förbättras och rättas, men jag tviflar, att någon som helst vill åtaga sig att bestrida dess riktighet i det stora hela; ty efter de uppgifter, som jag nu lemnat, lär väl icke någon sakkunnig kunna undgå att finna,

att så väl de för en gång nödvändiga utgifterna, som äfven de årliga utgifterna för en med 10 klasser ökad beväringssstyrka komma att blifva högst betydliga. Detta är frågans finansiella del.

Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Om jag nu sammandrager i korthet, hvad jag här i mitt yttrande framställt, nemligen de skäl, hvarför jag anser detta förslag, som nu är under öfverläggning, för närvarande vara oantagligt, så äro dessa skäl följande:

1:o) Ingen tillfyllestgörande utredning har skett i vederbörligt Utskott af dertill kompetente personer, hvad beträffar frågans politiska, militära och finansiella betydelse.

2:o) Förslagets kostnader med tillhörande befäls organisation blefve enligt mitt förmenande ruinerande för landet.

3:o) Förslaget är icke åtföljdt af någon utredning rörande den stamtrupp, som fordras för att upptaga hela denna massa värnpligtige i sina led.

4:o) Den högst tryckande börda för land och folk, som blefve en följd af förslagets antagande, utan att en plan för indelningsverkets skattebördas aflyftande från hemmanen beslutades, gör förslaget oantagligt.

5:o) Förslaget är utan en dylik uppgörelse stridande mot den rätt, rust- och rotehållare och deras familjer och tjenare enligt knektekontrakten nu är tillförsäkrad, att icke blifva utskrifna till krigstjenst.

6:o) Förslaget måste hafva till *syfte* att införa en ren värnpligths-här efter preussiskt mönster och kan derföre icke bifallas, då detta bifall vore första steget till en dylik organisation, hvartill Riksdagen redan vägrat sitt bifall.

På grund af alla dessa anmärkningar får jag föreslå, att förslagets första paragraf måtte af Kammaren afslås.

Herr Mankell: Då det medgifvits den föregående talaren att yttra sig öfver förslaget i dess helhet, ber jag att få begagna mig af samma tillåtelse. Till en början skall jag be att få konstatera, att här ånyo föreligger ett förslag till *kompromiss* eller köpslagande, bestående deri att antagandet af en del af den vid föregående riksdagen ifrågasatta värnpligtslagen skulle utgöra *vilkoret* för en del af den skattereform, som så länge varit på dagordningen. Från många håll har redan blifvit anmärkt det besynnerliga deri, att regeringen å ena sidan vid flera tillfällen erkänt, att skattereformen skulle utgöra en försoning eller godtgörelse af s. k. sekelgamla orättvisor, men å andra sidan vill taga betalning för samma godtgörelse.

Så befogad denna anmärkning än må vara, hvilkens erkännande såsom riktig logiskt måste leda till lösning af skattefrågan för sig utan allt afseende på försvarsfrågan, hvilket äfven af Andra Kammarens reservanter vid ett annat förslag blifvit yrkadt, vill jag dock för tillfället icke fästa mig vid den sidan af saken, utan endast taga i betraktande *beskaffenheten* af kompromissen, d. v. s. å ena sidan af den vara, som bjudes, och å andra sidan den betalning, som fordras för varan.

Den vara, som bjudes, är befrielsen från tre tiondelar af grundskatterna och roteringsbördan. Den betalning, som fordras, är åtagan-

Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

det af de utvidgade förpligtelser i förhållande till de närvarande, som innehållas i föreliggande förslag till beväringsslag. Dessa kunna delas i tre hufvudsakliga delar, nemligen dels den ökade kontrollen öfver beväringens befintlighet, dels den från 5 till 20 år ökade tjänstetiden och dels de från 30 till 48 dagar förlängda öfningarna.

Hvad först beträffar den ökade kontrollen öfver beväringen, måste medgifvas, att den kommer att ålägga befolkningen betydligt större bördor och obehag af värnpligten, än hvad den hittills har varit underkastad. Oberäknadt de mönstringar och möten, som nu ega rum, måste hvarje värnpliktig man underkasta sig åtskilliga anmälningar vid resor och förflyttningar, i vissa fall äfven anskaffandet och uppvisandet af prestbetyg, samt slutligen skyldigheten att i icke mindre än 12 år, så länge han kvarstår i värnpligtsåldern, undergå mönstring. Äfven den andra punkten eller tjänstetidens utsträckning, som föranleder ökad krigsfara och äfventyr att behöfva gå ut vid inträffande krig, måste betraktas som en ytterligare börda. Vidare tillkommer genom öfnings-tidens ökande det förlängda tvånget att underkasta sig ett befäl, som i allmänhet icke förstått att göra sig älskadt af befolkningen och för hvilket den hyser en sådan fruktan, att jag tror, att densamma utgör den hufvudsakliga anledningen till de fortsatta afslagen å försöken till öfningarnas förlängning. Slutligen skulle äfven landstormens organisation blifva antagen.

Afväger man nu allt detta mot hvad som skulle lemnas såsom ersättning, så finner man, att *större delen* af den förut ifrågasatta beväringsslagens utvidgningar måste gifvas mot blott *tre tiondelar* af skattebördan; och man kan verkligen ifrågasätta, om icke betalningen vid sådant förhållande är mycket större än varan, som erhålles.

Emellertid vill jag gerna medgifva, att köpet äfven i denna form skulle kunna gå i fullbordan, om man blott visste, att fortsättningen af kompromissen skulle följa, d. v. s. om man visste, att den skulle ske och när den skulle ske, samt kände *beskaffenheten* af densamma. Om man t. ex. visste, att för erhållande af de återstående *sju tiondelarne* blott skulle fordras 12 eller 42 dagars ökade beväringsofningar, alltefter som man såsom mål sätter 60 eller 90 dagar, då skulle man mycket väl nu kunna gå in på köpet. Då vore man säker för framtiden.

Men derom vet man ingenting, och regeringen har icke, oaktadt flera förfrågningar, vid något tillfälle varit benägen att lyfta på slöjan. Vid sådant förhållande måste man vara beredd på, att *kompromissen icke fortsättes* eller åtminstone att den blott fortsättes på sådana vilkor, som befinnas oantagliga; måhända kommer man t. ex. att fordra 120 eller 150 dagars öfningar, kanhända ännu mera, eller också antagandet af någon viss onerös arméorganisation o. s. v., såsom vilkor för den slutliga afskrifningen.

Man har visserligen påstått, att regeringen verkligen skulle vara benägen att fortsätta kompromissen, ehuru man icke känner vilkoren. Och för min egen personliga del har jag visserligen ingen anledning att betvifla regeringens välvilliga afsigter i detta hänseende. Men hvad som ingalunda är säkert, är denna ärade Kammares bifall till en dylik fortsättning. Erinrar man sig, hvad denna Kammare vid flera

tillfällen, till exempel 1878 och 1883 års riksdagar, afslagit, så måste man medgifva, att ett betydligt misstroende i afseende på framtiden kan vara mycket berättigadt.

Förslag till
värnpliktslag.
(Forts.)

Vid sådant förhållande kan man icke förvåna sig, om Andra Kammaren ettdera helt och hållet afslår föreliggande beväringsslag, eller också blott bifaller den med sådana inskränkningar, att hvad som erhålles står i något förhållande till betalningen, som gifves. Hvad jag vill betona, är emellertid, att om något sådant skulle inträffa, så får man deri icke söka något misstroendevotum mot regeringen, utan blott mot denna Kammare, hvars föregående i afseende på denna fråga äro sådana, att man icke kan vara säker på ett sådant handlingssätt för framtiden, som ensamt kan leda till denna frågas lösning på sätt Medkammaren önskar.

Efter denna skildring af frågans ställning i allmänhet, ber jag få anföra några anmärkningar rörande sjelfva lagen i och för sig, hvarvid jag vill nämna, att jag i visst hänseende instämmer uti de anmärkningar, som af den föregående talaren blifvit gjorda, ehuru icke i alla, emedan våra utgångspunkter i så många hänseenden äro olika. Jag skall derföre blott framhålla dem, som icke af honom berörts eller icke på det sätt jag önskade.

Hufvudsakliga villkoret för hela denna beväringsslags verksamhet är rikets indelning i inskrifningsområden. Planen för den nya organisationen innehåller fyra gradationer af *områden*, nemligen först s. k. inskrifningsområden, och vidare bataljons-, kompani- och afdelningsområden, samt föreskrifver, att särskilda *befälhafvare* skola tillsättas för vardera af dessa områden. Nu blir den första frågan, hvilken norm skall läggas till grund för denna indelning? Är det den *nuvarande* indelta arméns förläggning, som skall åtföljas, eller är det ett *regleradt* indelningsverks förläggning? Eller är det måhända *1875 års* förläggning? Alla dessa tre förläggningar äro, hvad beträffar infanteriregementena, hvilka skola tjena till utgångspunkt, mycket olika, hvilket kan ses af de kartor, som meddelades, då sistnämnda förslag framlades. Uti krigsministerns motivering för denna proposition till beväringsslag finnes det visserligen på ett ställe en antydning, att det möjligen skulle kunna blifva den indelta arméns *nuvarande* förläggning, som skulle läggas till grund för indelningen; men någon visshet i det hänseendet synes icke kunna erhållas. Jag tror dock, att Riksdagen kunde hafva haft rättighet att få veta något mera och bestämmande angående denna indelning, allra helst som deraf andra förhållanden äro beroende, såsom jag strax skall visa. Endast det vill jag nu säga, att om den nuvarande indelta arméns förläggning antages till grund, så måste indelningen, om en ny arméorganisation antages, ändras inom en kanske ganska snar framtid.

I hvilket fall som helst blir den nya organisationen i inskrifningsområden något för sig fristående så till vida, att man icke kan räkna på att för densamma få begagna samma befäl, som nu förefinnes, dels emedan rullförningen torde komma att upptaga ganska lång tid och dels emedan inskrifningsbefälet i händelse af krig skulle utgöra befäl för landstormen.

Antager man, att inskrifningsområdena någorlunda svara mot in-

Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

fanteriregementenas områden och antager man vidare dessas antal till omkring 25, så skulle antagandet af denna lag förutsätta tillsättandet af 25 befälhafvare för inskrifningsområden, åtminstone 50 för bataljonsområden, 200 för kompani- och 600 för afdelningsområden, om man räknar tre afdelningar för hvarje kompani. Herrarne torde finna, att om vi nu besluta att antaga denna lag, besluta vi äfven tillsättandet af denna högst vidlyftiga militärpersonal, som kan komma att gå upp till närmare tusen personer. Då vill jag till en början endast fråga: är det möjligt att få en sådan personal, i synnerhet inom den korta tid, som återstår, innan lagen skall träda i kraft vid 1887 års början? Och för det andra: hvilken skall kostnaden härför blifva och hvarifrån skola penningar till deras bestridande tagas? Antages nu lagen, så får Riksdagen nästa år en räkning från regeringen på så och så stort belopp. Hafva vi bifallit lagen, så få vi ock vidkännas kostnaderna. Jag har en gång sett en beräkning öfver dessa kostnader — jag vill minnas, att den medföljt en föregående arméorganisationsplan, ehuru jag ej nu kunnat få reda på densamma. Jag vill dock minnas, att kostnaderna för detta ändamål der uppgingo till omkring två à tre hundratusen kronor.

Antages lagen, måste vi äfven, såsom den föregående talaren nämnde, göra oss beredda på de kostnader, som skulle blifva en följd af beväringsofningarnes förlängning, och hvilka äfven gå till några hundra tusen kronor. Jag tror, att detta är en sida af saken, som förtjenar att tagas i betraktande — en ökad utgift af tillsammans sannolikt närmare en half million. Och jag vågar antaga, att man möjligen kunde hafva pretenderat, att regeringen på något sätt lemnat någon antydan om de ekonomiska följderna af beväringslagens antagande.

En annan anmärkning är den *bristande öfverensstämmelse*, som jag trott mig finna mellan indelningen i inskrifningsområden och indelningen af landtvärnet. Om herrarne se på § 11, så finnas der 4 grader af områden upptagna; ser man åter på §§ 37 och 39, så finnas der blott 3 gradationer, beroende derpå, att de båda högre områdena sammanslagits till ett enda. Der står i § 37 mom. 1, att »den inom ett inskrifningsområde befintliga landstorm bildar en landstorms-bataljon». Huru skall jag rimma detta med föreskriften i § 11 mom. 1: »Riket indelas för de värnpligtiges inskrifning uti visst antal inskrifningsområden», och mom. 2: »hvarje inskrifningsområde delas i visst antal bataljons- o. s. v. områden»? Samma olikhet förefinnes i afseende på befälet. Enligt § 39 är befälhafvare inom inskrifningsområde befälhafvare äfven för områdets landstormsbataljon; men § 11 föreskrifver, att först inskrifningsområdet och så särskildt bataljonsområdena skola hafva hvar sin befälhafvare. Det är omöjligt, att samma person kan vara både det ena och det andra, utan här vågar jag föreställa mig, att ett förbiseende föreligger, hvilket borde ändras, åtminstone om icke tillfredsställande förklaring under diskussionens lopp gifves.

En tredje och lika väsentlig, om icke väsentligare anmärkning ligger deri, att icke någonstades den *ordning* finnes bestämd, i hvilken de särskilda beväringssklasserna skola utgå. Att en sådan ordning fastställes, är dock lika nödvändigt för reda och sammanhang i arméorganisationen, som det är behöfligt för beväringens trygghet och säker-

het. En sådan ordning är ock bestämd i alla andra krigsförfattningar, som jag har sett; den finnes både i Norge och Danmark samt i de flesta öfriga stater. I dessa länder är hvarje åldersklass tilldelad en viss del af armén. Jag tror knappt, att det skall vara möjligt att uppvisa ett enda exempel på motsatsen.

Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)

Enligt denna beväringsslags föreskrifter är det deremot möjligt för Kongl. Maj:t att hvilket ögonblick som helst uppkalla alla 12 åldersklasserna eller hvilka delar deraf i olika delar af landet, som honom behagar. Detta är både obehöfligt och ogörligt. Det är obehöfligt därför, att alla åldersklassernas uppådande ej kan tänkas komma i fråga, annat än då äfven landstormen skall uppådas; och för det fallet finnes en särskild paragraf, som säger, att alla, som icke äro uppådade till tienstgöring i den mobiliserade armén, äro skyldiga till tienstgöring i landstormen; och det är ogörligt derföre, att utom landstormen ingen organisation finnes, som kan upptaga och utrusta ett obegränsadt antal beväringssklasser i en särskild landsort.

Deremot är det säkert, att hela lagens antagande skulle väsentligt underlättas, om den säkerhet finnes för de värnpligtige, att de visste, i hvilken ordning de skulle utgå, och att de icke hvilket ögonblick som helst kunde tagas i anspråk för hvilken del af armén som helst. I synnerhet är detta af vigt för de äldre värnpligtige, som redan satt bo och gift sig. Ingen garanti mot ett sådant inkallande när som helst finnes i de bestämmelser, som äro gifna angående *karaktersskilnaden mellan* de båda särskilda uppåden, ty der fastställes blott, att det andra uppådet icke får uppkallas, förr än Riksdagen är sammankallad; men när detta skett, kan Kongl. Maj:t uppkalla alla 12 klasserna hvar och när som helst. Om åtminstone den säkerhet finnes, att andra uppådet icke finge uppkallas, förr än Riksdagen dertill lemnat sitt samtycke, kunde man dermed nöja sig.

För min del tror jag emellertid, att det icke allenast vore behöfligt att bestämma, det icke andra uppådet klasser finge uppådas före det första uppådet, utan äfven att ordningen, i hvilken det sistnämnda uppådet klasser finge uppkallas, vore fastställd, såsom förhållandet är inom alla andra länder. Jag tror att, såsom jag hade tillfälle att framställa saken i min motion till 1883 års Riksdag, det vore särdeles lämpligt, att först de klasser uppådades, som erhållit all den utbildning, som beväringen kan erhålla, och derefter de föregående klasserna. Derigenom skulle man vinna det resultatet, att man icke vid krig behöfde genast inkalla de fysiskt minst utbildade klasserna och ej heller behöfde såsom i Danmark och Norge framflytta beväringsskyldigheten till 23 år. Med anledning häraf får jag erinra, att en sådan bestämmelse med afseende på den särskilda ordningen mellan åldersklasserna verkligen förefans i General Abelins förslag vid 1869 och 1871 års riksdagar. Der var bestämdt, både hvilka klasser först skulle utgå, och ordningen, i hvilken detta skulle ske; och dervid var den princip iakttagen, att icke de yngsta klasserna genast behöfde utgå. Om således detta förslag skulle antagas, så tror jag, att det vore en stor förmån för detsamma, liksom i militäriskt hänseende af mycket god påföljd, om man åtminstone kunde få ett tillägg till stadgandena, som röra skilnaden mellan de båda uppåden och landt-

Förslag till värnet, af till exempel följande lydelse: Beväringens andra uppbåd må ej till annan tjenstgöring än vid landstormen uppkallas, förrän hela första uppbådet utgått, samt då blott i den ordning att de yngre åldersklasserna uppkallas före de äldre. Då visste åtminstone hvarje värnpligtig, hvad han hade att rätta sig efter.

(Forts.)

Denna fråga sammanhänger slutligen med den förut flera gånger och nu äfven af åtskilliga reservanter berörda frågan, huru vida verkligen alla 12 åldersklasserna äro behöfliga, En reservant från denna Kammare, Herr Hasselrot, har framhållit, att om meningen med dessa 12 åldersklasser skulle vara att få dispositionsrätt öfver allt det stam-manskaf, som blifvit utbildadt, så kan detta mål lika väl vinnas genom att stadga en förpligtelse för detsamma att tjena under 12 år. Jag tror dessutom att, såsom reservanten äfven framhållit, 6 åldersklasser äro mer än tillräckliga för mobiliseringen af den armé, som vi nu och äfven i framtiden kunna sätta på benen. Härom är jag lifligt öfvertygad och jag erinrar om, att den ringa styrka hos åldersklasserna, som beräknats i de äldre arméorganisationsförslagen, härleder sig derifrån, att icke tillräcklig kontroll då förefans. Bli nu kontrollen så förbättrad, som här är afsedt, så blir derigenom äfven klassernas styrka så betydligt ökad, att 6 klasser äro tillräckliga. En annan omständighet är, att åldersklassernas styrka ökas med befolkningens tillväxt. En tredje omständighet, att man ej behöfver kassera så strängt vid mönstringarna, om man erinrar sig, att en del af de värnpligtige kan användas vid depoterna, vid trängen och på annat sätt, der ej fullt krigsdugligt manskap behöfves. Och för det fjerde torde slutligen sjöbeväringens antal icke behöfva vara så stort, som i de senaste förslagen blifvit antaget.

Sammanlägger man dessa omständigheter, tror jag att 6 klasser kunna vara tillräckliga äfven för en ganska aflägsen framtid. Emellertid vill jag icke frångå den öfvertygelse, jag uttalade vid riksdagen 1883, att det kan vara bra att hafva ytterligare 6 åldersklasser att tillgå, för den händelse en oväntad katastrof skulle inträffa. Jag har således ingenting emot, att dessa klasser tillkomma, om de blott säkert blifva befriade från att utgå, förr än hela första uppbådet har utgått.

Den framställning, som jag nu har haft den äran att göra för Kammaren, bör, såsom man lätt finner, föranleda till yrkande antingen på afslag eller ock på återremiss af det föreliggande förslaget. För ögonblicket vill jag icke göra någotdera, utan afstår derifrån, med förbehåll likväl att få dertill återkomma, om jag under frågans vidare behandling kan finna anledning dertill vara för handen.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Hasselrot: Då jag vid det föreliggande betänkandet fogat en reservation, anhåller jag att få med några ord redogöra för min ställning till denna fråga. Vid förslagets behandling i Lag-Utskottet visade sig hufvudsakligen två skilda åsigtter, representerande, enligt mitt förmenande, de uppfattningar, som göra sig gällande i de olika Kamrarnes majoritet. Målsmännen för den ena åsigtten ville icke

medgifva någon ökning vare sig i beväringsofningarna eller i afseende å åldersklasserna, då deremot motsidan ville bifalla Kongl. Maj:ts förslag i dessa delar oförändradt. Mot förslaget reglementariska bestämmelser gjordes icke någon egentlig anmärkning från någondera sidan. Jag hyste emellertid, och hyser fortfarande, den öfvertygelsen, att ingendera af dessa åsichter kan vinna den anslutning, att ett Riksdagens sammanstående beslut i endera af dessa riktningar kan ernås. Skulle sålunda något resultat kunna vinnas, så erfordrades för detta ändamål ett medlingsförslag. Ett sådant är det, som jag har framlagt i min reservation. Jag tror nemligen det vara af stor vikt, att ett steg framåt till stärkande af vårt försvar nu, efter så många års fruktlösa strider, verkligen en gång blir taget, om också detta steg icke blir så stort, som enligt mängas åsigt önskligt vore; och lika viktigt anser jag också, att hindringar nu ändtligen komma att ske i grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären. För att detta skall kunna ernås, fordras emellertid tillmötesgående mellan de olika meningarne, och jag hyser också den förhoppningen, att på ett kommande stadium af frågan en sammanjemkning skall kunna ega rum och att ett förslag, motsvarande ungefär det utaf mig nu framlagda, skall vinna Riksdagens bifall. På frågans nuvarande ståndpunkt är det ingen utsigt att i denna Kammare vänta ett bifall till mitt förslag, och icke ens från min synpunkt sedt vore ett sådant bifall nu önskvärdt. Jag har därför nu intet yrkande att framställa. Beträffande de anmärkingar, som af Herr Mankell blifvit framställda mot ett par detaljbestämmelser, så tror jag det vara lämpligast att besvara dem vid föredragningen af de paragrafer, som anmärkningarna afsett.

*Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl: Hos flertalet af denna Kammares ledamöter lär icke förefinnas någon meningsskiljaktighet i fråga om behofvet af en ny värnpligtslag. Jag skall därför icke tillåta mig att upptaga tiden med att uttala något särskildt förord för den nu föredragna paragrafen, hvilken öfverensstämmer med hvad Första Kammaren förut har gillat och som tvifvelsutän äfven lär nu blifva af Kammaren antagen. Men deremot är det för mig af vikt, att redan vid föredragningen af denna första paragraf i lagen få gifva tillkänna min ståndpunkt till den föreliggande frågan. En värnpligtslag, som är lika nödvändig, vare sig försvaret ordnas med bibehållande af indelningsverket eller med antagande därför af någon annan grund, hade, efter mitt förmenande, bort antagas utan att sättas i samband med någon afskrifning af grundskatter och indelningsverk, hvarmed antagandet af värnpligtslagen, enligt min mening, har intet att skaffa. Då likväl regeringen har ansett det vara dess skyldighet att nu till Riksdagens godkännande framlägga förslag om antagande af en värnpligtslag, och ansett, att såsom vilkor för antagandet af densamma borde medgifvas eftergift af viss procent på grundskatter och indelningsverk, så vill jag icke taga på mitt ansvar att hafva bidragit till afslag å en sådan framställning. I följd häraf kommer jag således att vid den nu föredragna och alla de följande paragrafer i värnpligtslagen, hvilka i hufvudsak öfverensstämma med Kongl. Maj:ts proposition, lemna mitt bifall till densamma, under förutsättning af den af-

Förslag till värnpligtslag. (Forts.) skrifning, som regeringen har föreslagit på grundskatter och indelningsverk. Men sedan jag har afgifvit denna min öppna förklaring, så anser jag mig äfven böra härtill foga, att, derest värnpligtslagen icke skulle nu komma att af båda Kamrarne sammanstående antagas i allra närmaste öfverensstämmelse med det förslag, som af Lag-Utskottet är afgifvet, jag med min röst kommer att motsätta mig hvarje sammanjemkning, som kan innebära en inskränkning i det försvar, som regeringen afsett med sin gjorda framställning. Jag tillstyrker således bifall till Utskottets förslag.

Herr Nyström: Då jag tagit mig friheten väcka motion inom Kammaren rörande försvarsfrågans lösning, så torde det tillåtas mig att också yttra några ord. Min motion rörande beväringssinrättningens ordnande föreligger väl ännu icke i Kammaren, men innan Kongl. Maj:ts nuvarande proposition antages eller afslås, ber jag dock få yttra det hufvudsakliga, som jag anser borde förekomma vid den blifvande behandlingen af min motion.

Vid 1867 års riksdag afläts en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilken skrifvelse hufvudsakligen innefattade följande: »Nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre fredliga utveckling, förrän frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillredsställande sätt blifvit löst». I samma skrifvelse uttalas också, att armén bör bestå af *stam*, innefattande *befäl* och *trupp*, samt *beväring*, men anhålles, att vid förslags afgifvande måtte tagas i öfvervägande, om och på hvad vilkor det på rote- och rusthållare hvilande besvär måtte kunna lindras, eller ock aflösas, samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas.

Denna fråga förekom också vid riksdagarna 1869, 1871, 1873, 1875, 1877 och 1878, till en början stödd på den grundsats, som var uttalad i förenämnda skrifvelse, men sedermera stödd på antagandet att jemväl utsträckt beväringsskyldighet eller införandet af allmän värnpligt skulle kunna antagas.

Vid 1883 års riksdag blef, såsom alla torde erinra sig, efter sex dagars strider afslag beslutadt å det förslag, som upprättats om bortkastande af indelningsverket samt införande af värfvad *stam* och utveckling af beväringssinrättningen.

Orsaken till att alla dessa Kongl. Maj:ts förslag under de föregående åren och äfven 1883 icke blefvo bifallna, ligger egentligen deri, att enligt nuvarande författningar den rätta betalningsgrunden icke är stadgad för de stora utgifterna till försvaret. Roten till det onda är således den, att vårt skattesystem icke är så beskaffadt, att alla i förhållande till sina inkomster deltaga i försvaret, och att icke de särskilda tyngder, som hvila på vissa samhällsklasser, äro afvecklade, afskrifna eller aflösta, allt eftersom rättvisa och billighet fordra.

Enligt min åsigt hade det varit önskvärdt, att regeringen nu framkommit med ett fullständigt förslag till försvars- och skattefrågornas slutliga lösning, bygd på 1867 års riksdagsskrifvelse och de åsichter, som uttalades och föranledde 1883 års afslagsbeslut, sådant det fattades i denna Kammare, nemligen att indelningsverket skulle bibehållas såsom *stam* och beväringstiden utsträckas så långt tillgångarna och andra

omständigheter kunde medgifva. I stället har regeringen kommit fram med ett förslag, hvarmed ingen skulle blifva nöjd, om det antoges, och som endast kommer att undanskjuta frågornas slutliga lösning, så att de om ett eller annat år måste återkomma och föranleda oupphörlig strid och tvedrägt mellan Kamrarna utan att kunna bringas till ett lyckligt slut. Detta föranledde mig att vid Riksdagens början väcka åtskilliga motioner i detta ämne, hvilka jag hoppats skulle af ett särskildt Utskott behandlats. Min mening hade varit att väcka förslag om tillsättande af ett sådant Utskott i denna Kammare; jag afträddes derifrån, på det Andra Kammaren måtte få taga initiativet i detta fall, men der föll förslaget om tillsättandet af ett dylikt Utskott. Det är dock alldeles orimligt, att dessa med hvarandra sammanhängande frågor, hvilka aldrig kunna i grund och botten riktigt lösas utan att behandlas af ett särskildt Utskott, skola gå till tre eller fyra olika Utskott, af hvilka kanske det ena kan föreslå raka motsatsen mot det andra. Det blifver ju ett dubbelt arbete att först behandla frågan om värnpligtslagen, sedan frågan om grundskatternas afskrifning och derefter frågan om afskrifning af indelningsverket o. s. v. — Att Lag-Utskottet icke varit så sammansatt, som det bort vara, för att pröfva ett förslag till beväringsslag, kan jag tänka mig utan att vara militär, och en f. d. militär i Kammaren har så fullständigt ådagalagt detta, att hans anmärkningar borde föranleda herrarne att allvarligt betänka sig, innan herrarne bifalla förslaget. I min motion, N:o 53, har jag förslagit beväringsslagens utsträckning i allmänhet till 60 dagar, men för dem, som ega förut godkänd skjutfärdighet, till 40 dagar. I särskilda motioner har jag derjemte föreslagit, att indelningsverket skulle bibehållas sådant det nu är, men öfvertagas af staten, samt att afskrifning skulle ske af de tyngder, som nu hvilat på jorden, men i stället införas en inkomstbeviljning för jordbruket, hvarigenom alla skulle blifva i förhållande till sina inkomster lika beskattade, eller, om sådant mötte öfverstigliga hinder, den nuvarande fastighetsbeviljningen femdubblas. I andra motioner har jag föreslagit flera andra åtgärder, hvilka säkerligen skulle medföra högst fördelaktiga följder, och hvarigenom man skulle kunna undgå att lägga ut flera hundratusen kronor för det, som kunde skötas med orimligt ringa kostnad, särskildt derigenom att afgifterna till staten upptoges i sammanhang med utskylderna till kommunen. Många andra fördelaktiga följder skulle ock vinnas, om herrarne tänkte på att lösa dessa frågor från grund och botten; och på annat sätt kunna de icke lösas, det visade redan den stora meningsskiljaktighet, som rådt inom Utskottet.

Vi må gerna antaga detta förslag. Jag skulle till och med kunna förena mig med dem, som önska bifalla detsamma, ty det är i sjelfva verket detsamma som rent afslag; men jag vill hellre vara öppen och ärlig och säga öppet hvad jag önskar. Förevarande förslag är dessutom af den beskaffenhet, att jag omöjligen kan gå in på detsamma, sådant det föreligger. Först och främst vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det för närvarande icke går an att ens tänka på att utsträcka beväringstiden från 25:te till 33:dje året. Allt för mycket nihilistiska åsigtter finnas i landet, och allt för stor tunga skulle derigenom läggas på folket. Vi hafva ju helt nyss hört, hvilka stora uppoffringar därför

Förslag till värnpliktslag. (Forts.) skulle fordras. Det blefve ett orimligt onus. Många, som bo 30 mil från kusten i Norrland t. ex., skulle under 12 år infinna sig vid närmaste station och derigenom nödgas resa 8 à 10 mil hvarje gång. I synnerhet för lappmarkerna blefve detta en orimlig tunga. — Att förte bevis om flyttning, förorsakar äfven många olägenheter, i synnerhet i nordliga trakter. Jag anser dessutom, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit om ytterligare kontroll, som nu skulle antagas och bestämmas af Riksdagen, vore obehöfligt, då Kongl. Maj:t redan har makten i händerna i detta afseende och ej bör låta sig bindas på förhand i fråga om denna kontroll. I de norrländska länen hafva icke många varit borta från mönstringarna och mötena, och jag antager, hvad ock Friherre Klinckowström fullt riktigt anmärkte, att det är ett misstag, att hela denna stora procent, som i statsrådsprotokollet uppgifves såsom uteblifven, skulle varit borta, åtminstone hvad angår de norrländska trakterna. Af misstag torde hafva inräknats flera, som icke varit bland de beväringsskyldige.

En annan sak, som också förekommer i denna beväringsslag, är den, som i en paragraf omtalas, att nemligen beväringen skall kunna användas hvar som helst inom de förenade rikenas gränser, d. v. s. att 240,000 man, till hvilken summa båda uppåden uppgå, skulle kunna för ett anfall t. ex. på Finnmarken i Norge tagas till Norges försvar, under det Norge i grundlagen förbjudit sin regering att lemna mera än högst 18,000 man, ehuru Norge har nära hälften så stor folkmängd som Sverige. Jag vill icke på något vis medgifva, att denna paragraf skall hafva den föreslagna lydelsen, under annan förutsättning, än att Norge lemna en mot dess folkmängd svarande styrka till vårt försvar.

Af hvad jag nu anfört framgår också, att jag anser, att vi icke kunna för närmaste tiden tänka på att öka beväringstiden till 33 års ålder, utan måste stanna vid hvad vi hafva, eller 25:te året. Deremot har jag i min motion under vissa förutsättningar föreslagit införande af 60 dagars beväringsoföningar och landstorm från 25:te till 40:de året. Den utsträckta öfningstiden är något, som ovilkorligen fordras för försvaret, som, ehuru en börda, likväl måste och kan tålas, och vid hvilket man bör hålla fast med allvar och icke gifva efter först till 18, sedan till 9 dagar och sist till intet, särdeles om man vill gifva en skänk, motsvarande 60 millioner kronor, åt en viss klass och derigenom åläggga andra klasser, som icke hafva någon jord, att deltaga i samma ekonomiska och personliga bördor, hvilket väl ej kan vara billigt och rättvist, utan att den obetydliga fastighetsbeväringstiden höjes.

Då nu genom 1869 och 1880 års utgång af försvarsfrågan blifvit temligen tydligt utsagdt, att en fullständig beväringsslag icke kan komma till stånd annat än i sammanhang med en fullständig omdaning af försvarsverket i öfrigt, således äfven hvad vår stam och dermed sammanhängande skattefråga beträffar, så yrkar jag nu ock afslag å så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets och reservantens förslag, allt på det frågan må kunna lösas, om icke vid denna Riksdag, så vid kommande, enligt af regeringen då afgifvet förslag till så väl försvars- som skattefrågornas *fullständiga* lösning i den uti mina motioner antydda riktningen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Tal-
mannen propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf
och sedan på afslag derå, samt förklarade, efter att hafva upprepat
propositionen på paragrafens godkännande, sig anse denna proposition
vara med öfvervägande ja besvarad.

*Förslag till
värnpligtslag.
(Forts.)*

Då Friherre *Klinckowström* och Herr *Nyström* emellertid be-
gärde votering, uppsattes, justerades och anslogs följande omröstnings-
proposition:

Den, som godkänner 1 § i Lag-Utskottets förslag till värnpligts-
lag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva
utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 20.

Den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till
aftonsammanträdet.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter
Kammaren åtskildes kl. 2,30 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.